

SUDAT Latvijas lauku saimniecību uzskaites datu tīkls

**LAUKU SAIMNIECĪBAS
DARBA EKONOMISKĀS ANALĪZES REZULTĀTI**

2019

**AGRICULTURAL HOLDINGS
RESULTS OF ECONOMIC ANALYSIS**

Agroresursu un ekonomikas institūts
Institute of Agricultural Resources and Economics

Rīga 2020

Sastādītāji:

V. Bratka,
L. Dambiņa,
I. Muceniece.

© Agroresursu un ekonomikas institūts

Struktoru ielā 14, Rīgā, LV-1039

tel. 67552786

E-mail: sudat@arei.lv

<http://sudat.lv>

SATURS

Attēlu saraksts.....	6
Tabulu saraksts	7
Tekstā lietotie saīsinājumi un abreviatūras	8
Ievads	9
I nodaļa. SUDAT saimniecību 2019. gada darbības rezultātu analīze	10
1. SUDAT izlases kopa	10
2. Saimniecību lauksaimniecībā izmantojamā zeme un ekonomiskais lielums.....	10
3. Lauksaimniecības zemes izlietojums	12
4. Mājlopu audzēšana saimniecībās	13
5. Ražība.....	15
6. Pārdošanas cenas	17
7. Saimniecību pamatdarbības ieņēmumu struktūra.....	20
7.1. <i>Produkcijas izlietojums</i>	23
7.2. <i>Saimniecību saņemtais atbalsts</i>	24
7.3. <i>Valsts atbalsta nozīme saimniecību ienākumu veidošanā</i>	28
8. Saimniecību neto pievienotā vērtība	30
9. Saimniecību maksātspēja	34
10. Saimniecību ieguldījumi.....	36
Kopsavilkums	40
Izmantotā literatūra un avoti.....	44

ATTĒLU SARAKSTS

I nodaļa

3.1. att. Saimniecību LIZ struktūra 2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās ('000 eiro), ha, %	12
3.2. att. Graudaugu struktūra saimniecībās 2019. gadā pa ekonomiskā lieluma grupām ha, %	13
4.1. att. Vidējais mājlopu skaits 2014.–2019. gadā	15
6.1. att. Vidējās augkopības produkcijas un piena pārdošanas cenas 2014.-2019. gadā, eiro par tonnu.....	17
6.2. att. Vidējās gaļas pārdošanas cenas 2014.-2019. gadā, eiro par dzīvsvāra tonnu	18
7.1. att. Ieņēmumu struktūra 2014.-2019. gadā, eiro un %	20
7.2. att. Ieņēmumu struktūra 2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās ('000 eiro), eiro un %	21
7.3. att. Pamatdarbības ieņēmumu struktūra 2019. gadā pēc specializācijas virziena, eiro un %.....	22
7.4. att. Izlaides struktūra saimniecībās 2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās ('000 eiro), %	23
7.5. att. Izlaides struktūra saimniecībās 2019. gadā pēc specializācijas virziena, %.....	24
7.6. att. ES un valsts tiešo maksājumu struktūra saimniecībās 2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās ('000 eiro), eiro un %	25
7.7. att. ES un valsts tiešo maksājumu struktūra saimniecībās 2019. gadā pēc specializācijas virziena, eiro un %	27
7.8. att. Saimniecību ienākumu veidošanās ekonomiskā lieluma grupās ('000 eiro) 2019. gadā, eiro uz ekonomisko lielumu '000 eiro.....	29
7.9. att. Saimniecību ienākumu veidošanās 2019. gadā pēc specializācijas virziena, eiro uz ekonomisko lielumu '000 eiro.....	30
8.1. att. Neto pievienotā vērtība uz darbaspēka vienību 2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās ('000 eiro), eiro un %.....	31
8.2. att. Saimniecību neto pievienotā vērtība uz darbaspēka vienību ekonomiskā lieluma grupās ('000 eiro) 2014.-2019. gadā, eiro	32
8.3. att. Saimniecību neto pievienotā vērtība uz darbaspēka vienību 2019. gadā pēc specializācijas virziena, eiro un %	33
8.4. att. Saimniecību neto pievienotā vērtība uz darbaspēka vienību atbilstoši specializācijas virzieniem 2014.-2019. gadā, eiro	34
10.1. att. Saimniecību ieguldījumi un pašu finansēšanas līdzekļi 2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās uz ekonomiskā lieluma vienību ('000 eiro), eiro	37
10.2. att. Saimniecību ieguldījumi un pašu finansēšanas līdzekļi 2019. gadā pēc specializācijas virziena uz ekonomiskā lieluma vienību ('000 eiro), eiro.....	39

TABULU SARAKSTS

I nodaļa

1.1. tabula. SUDAT 2019. gada izlases saimniecību sadalījums atbilstoši specializācijas virzieniem un ekonomiskā lieluma grupām, skaits	10
2.1. tabula. SUDAT saimniecību ekonomiskais un fiziskais lielums ekonomiskā lieluma grupās 2019. gadā.....	11
2.2. tabula. SUDAT saimniecību ekonomiskais un fiziskais lielums ekonomiskā lieluma grupās 2018. gadā.....	11
4.1. tabula. Mājlopu skaits ekonomiskā lieluma grupās 2019. gadā.....	14
5.1. tabula. Augkopības kultūru vidējā ražība (tonnas no ha) un piena izslaukums (tonnas no govīm) 2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās	16
6.1. tabula. Vidējās pārdošanas cenas 2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās, eiro par tonnu.....	18
6.2. tabula. Mājlopu vidējās cenas 2019. gadā, eiro par 1 mājdzīvnieku.....	19
7.1. tabula. Atbalsts uz izlaides 1 eiro un ekonomiskā lieluma 1 eiro 2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās ('000 eiro), eiro	26
7.2. tabula. Atbalsts uz izlaides 1 eiro un ekonomiskā lieluma 1 eiro 2019. gadā pēc specializācijas virziena, eiro	27
9.1. tabula. Saistību īpatsvars bilancē un likviditātes koeficienti ekonomiskā lieluma grupās	34
9.2. tabula. Saistību īpatsvars bilancē un likviditātes koeficienti, atbilstoši specializācijas virzieniem	35
10.1. tabula. Saimniecību ieguldījumi un nolietojums 2012.-2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās, eiro	36
10.2. tabula. Saimniecību ieguldījumi un nolietojums 2012.-2019. gadā pēc specializācijas virziena, eiro	38

TEKSTĀ LIETOTIE SAĪSINĀJUMI UN ABREVIATŪRAS

CSP	LR Centrālā statistikas pārvalde
ES	Eiropas Savienība
EUROSTAT	Eiropas Savienības Statistikas birojs
FADN	ES lauku saimniecību uzskaites datu tīkls (Farm Accountancy Data Network - angļu val.)
FSS	Saimniecību struktūraptauja (Farm Structural Survey - angļu val.)
KSI	Kopējā standarta izlaide
LDV	Lauksaimniecības darba vienība - viens cilvēkgads (1840 stundas)
LEK	Lauksaimniecības ekonomiskais kopaprēķins
LLV	Nosacīta mājlopu vienība
LIZ	Lauksaimniecībā izmantojamā zeme
LLKC	Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs
LR	Latvijas Republika
AREI	Agroresursu un ekonomikas institūts
MLA	Mazāk labvēlīgie apvidi
NUTS	Statistikas teritoriālo vienību nomenklatūra (Nomenclature of territorial units for statistics – angļu val.)
NPV	Neto pievienotā vērtība
SI	Standarta izlaide
SUDAT	Latvijas lauku saimniecību uzskaites datu tīkls
ZM	LR Zemkopības ministrija
VPM	Vienotais platībmaksājums

Ievads

SUDAT izdevumā *Latvijas lauku saimniecības Darba ekonomiskās analīzes rezultāti 2018* apkopota un analizēta Latvijas lauku saimniecību uzskaites datu tīklā SUDAT un ES FADN datu bāzē uzkrātā informācija. Ar to var iepazīties tikai interneta vietnē <http://sudat.lv>.

Latvija ir Eiropas Savienības dalībvalsts, kas ne tikai ļauj lauksaimniekiem pretendēt uz ES atbalsta maksājumiem, izmantot struktūrfondus, bet arī izmantot ES vienotās un harmonizētās saimniecību ekonomiskās informācijas sistēmas FADN priekšrocības un iespējas - SUDAT ir FADN komponente. FADN aptver visas Eiropas Savienības dalībvalstis - tā izveidošanu un pamatprincipus nosaka speciāli šim nolūkam izstrādāts normatīvo aktu kopums. Katru gadu apkopotā informācija tiek nosūtīta Eiropas Komisijai. FADN - lauksaimnieku ienākumu līmeņa un īstenotās kopējās lauksaimniecības politikas novērtēšanas instrumenta nozīme pieaug ik gadu – tikai balstoties uz objektīvo informāciju, var pamatot Latvijas pozīciju vienotajā Eiropas ekonomiskajā telpā, īpašu nozīmi iegūstot šobrīd, kad tiek gatavots budžets, maksājumi lauksaimniecībai un lauku attīstībai nākamajā plānošanas periodā.

Ar Latvijas lauksaimnieku 2019. gada darbības rezultātiem un tos ietekmējošiem faktoriem iepazīstināsim šajā izdevumā. Par 2019. gadu ir apkopoti un analizēti 1000 saimniecību dati, kas vākti speciāli SUDAT vajadzībām pēc vienotas metodikas un nodrošina to savstarpēju salīdzināmību.

Pamattabulas, kurās apkopoti saimniecību darba ekonomiskie rezultāti 2019. gadā, ir pieejamas EXCEL formātā. Šis apkopojums veikts, ejot no vispārīgā (vidējiem rezultātiem valstī kopumā) uz konkrēto - specializācijas virzieniem, turklāt katra grupējuma ietvaros rezultāti ir apkopoti pa ekonomiskā lieluma grupām. Pamattabulās rezultāti ir parādīti līdz tādai detalizācijas pakāpei, cik atļauj konfidencialitātes prasības: ja kādā grupā saimniecību skaits ir nepietiekams, dati par šo grupu netiek publicēti, tāpēc saimniecību skaits, summējot atsevišķi pa ekonomiskā lieluma grupām, var būt mazāks par kopējo saimniecību skaitu atbilstošajā specializācijas virzienā. Ņemot vērā, ka nav iespējams nodrošināt atbilstošu pārstāvniecību, rezultāti pa reģioniem netiek publicēti.

Tā kā SUDAT metodika nemainās katru gadu, tā ir izdalīta atsevišķā publikācijā *Latvijas lauku saimniecību uzskaites datu tīkla metodika* un pieejama interneta vietnē <http://sudat.lv>.

Darba autori pateicas lauksaimniecības produkcijas ražotājiem - lauku saimniecībām un uzņēmumiem - par atsaucību un sapratni mūsu kopējā uzdevuma - objektīvās informācijas iegūšanā par procesiem un tendencēm Latvijas lauksaimniecībā, Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centram un tā reģionālajām nodaļām, Lauku atbalsta dienestam, Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldei un Zemkopības ministrijai par sadarbību.

I nodaļa. SUDAT saimniecību 2019. gada darbības rezultātu analīze

1. SUDAT izlases kopa

Lai SUDAT apkopotie dati objektīvi raksturotu Latvijas lauksaimnieciskās produkcijas ražotājus un to darbības rezultātus, ir izveidota reprezentatīva izlases kopa. Par 2019. gadu ir apkopoti 1000 saimniecību dati, atbilstoši Ministru Kabineta noteikumos Nr. 195 "Lauku saimniecību uzskaites datu tīkla izveidošanas, uzturēšanas un darbības kārtība" noteiktajam skaitam – izlases kopā ietvert ne mazāk kā 1000 saimniecību. Pēc lauku saimniecību struktūras apsekojuma rezultātiem 2016. gadā Latvijā bija 69,9 tūkstoši ekonomiski aktīvu lauku saimniecību, tajā skaitā 25 236 lauksaimniecības produkcijas ražotāju virs noteiktā SUDAT ekonomiskā lieluma sliekšņa 4 000 eiro. SUDAT izlases kopā ietvertās 1000 saimniecību veido 4 % no saimniecību skaita virs noteiktā ekonomiskā lieluma sliekšņa. 2019. gada SUDAT izlases kopas 1000 lauksaimniecības produkcijas ražotāju sadalījums specializācijas virzienos un ekonomiskā lieluma grupās ir dots 1.1. tabulā.

1.1. tabula. SUDAT 2019. gada izlases saimniecību sadalījums atbilstoši specializācijas virzieniem un ekonomiskā lieluma grupām, skaits

Lieluma grupa '000 eiro Specializācijas virziens	Kodi	4 - 15	15 – 25	25 - 50	50 - 100	100 - 500	> 500	Kopā
Laukkopība	15, 16	44	42	51	73	145	25	380
Dārzenkopība	21, 22, 23	-	3	2	2	2	1	10
Ilggadīgo kultūru audzēšana	36, 38	7	2	3	1	1	-	14
Piena lopkopība	45	32	54	61	54	70	6	277
Ganību mājlopu audzēšana	46, 47, 48	43	23	26	13	8	-	113
Cūkkopība un putnkopība	51, 52, 53	3	1	0	1	3	2	10
Jaukta augkopība	61	7	4	6	1	2	-	20
Jaukta lopkopība	73, 74	10	3	0	1	-	-	14
Jaukta specializācija	83, 84	39	33	28	21	31	10	162
Kopā		185	165	177	167	262	44	1000

Avots: SUDAT

Izlasē saimniecības netiek iekļautas proporcionāli to skaitam katrā grupā - lielākajām saimniecībām varbūtība iekļūt izlasē ir lielāka. Izmantojot 2016. gada lauku saimniecību struktūras apsekojuma datus, katrai izlases kopas saimniecībai tiek noteikts svars - saimniecību skaits, ko tā pārstāv, un saimniecību grupu rezultāti ir aprēķināti kā vidējie svērtie rādītāji. Novērtējot SUDAT saimniecību pārstāvniecību attiecībā pret lauku saimniecību struktūras apsekojuma datiem, varam secināt, ka SUDAT izlases kopa ir reprezentatīva, un iegūtos rezultātus varam uzskatīt par atbilstīgiem vidējai Latvijas saimniecībai virs noteiktā ekonomiskā lieluma sliekšņa (*Latvijas lauku saimniecību uzskaites datu tīkla metodika* 1.3. nodaļa).

2. Saimniecību lauksaimniecībā izmantojamā zeme un ekonomiskais lielums

2019. gadā vidēji saimniecības apsaimnieko 65,5 ha LIZ (2.1. tabula). Salīdzinot ar 2018. gadu (2.2. tabula), apsaimniekotās LIZ platības saimniecībās ir palielinājušās vidēji

par 1,5 ha. Gandrīz puse no saimniecību apsaimniekotās LIZ ir nomāta – vidēji 46,7 %: vismazākais šo platību īpatsvars ir ekonomiskā lieluma grupā no 4 līdz 15 tūkstošiem eiro – 39,7 %, bet saimniecībās ar ekonomisko lielumu virs 50 tūkstošiem eiro ap 50 %. Salīdzinot ar 2018. gadu, nomātās LIZ platības ir palielinājušās vidēji par 1,5 ha, un relatīvi par 1,2 procentpunktiem.

2.1. tabula. SUDAT saimniecību ekonomiskais un fiziskais lielums ekonomiskā lieluma grupās 2019. gadā

Ekonomiskā lieluma grupa '000 eiro	Saimn. skaits	Ekon. lielums	Apsaimn. LIZ	Nomātā LIZ		Citiem iznom.LIZ	Neizm. LIZ		Ekon. liel./LIZ
		eiro	ha	ha	%	ha	ha	%	eiro/ha
4 - 15	185	9 605,8	20,5	8,2	39,7	1,32	0,4	1,8	467
15 – 25	165	19 428	32,3	14,1	43,8	0,8	0,3	0,9	602
25 - 50	177	34 448	58,7	25,6	43,6	1,07	0,8	1,4	587
50 - 100	167	69 858	117,9	62,6	53,1	0,36	0,3	0,3	592
100 - 500	262	217 943	286,0	137,9	48,2	1,66	0,3	0,1	762
> 500	44	1 072 404	1 059,4	522,9	49,4	19,9	1,3	0,1	1012
Kopā	1 000	46 391	65,5	30,6	46,7	1,38	0,4	0,6	708

Avots: SUDAT

2.2. tabula. SUDAT saimniecību ekonomiskais un fiziskais lielums ekonomiskā lieluma grupās 2018. gadā

Ekonomiskā lieluma grupa '000 eiro	Saimn. skaits	Ekon. lielums	Apsaimn. LIZ	Nomātā LIZ		Citiem iznom.LIZ	Neizm. LIZ		Ekon. liel./LIZ
		eiro	ha	ha	%	ha	ha	%	eiro/ha
4 - 15	185	9 734	20,4	6,7	32,7	1,7	0,5	2,3	477
15 – 25	151	18 764	32,3	13,9	43,1	1,4	0,4	1,1	581
25 - 50	186	34 441	61,9	26,8	43,2	1,5	0,4	0,7	556
50 - 100	166	70 657	114,8	58,7	51,2	0,7	0,5	0,4	616
100 - 500	265	217 820	296,9	146,9	49,5	1,3	0,3	0,1	734
> 500	47	1 057 423	1059,5	532,4	50,2	19,9	4,4	0,4	998
Kopā	1 000	44 296	64,0	29,1	45,5	1,8	0,5	0,7	692

Avots: SUDAT

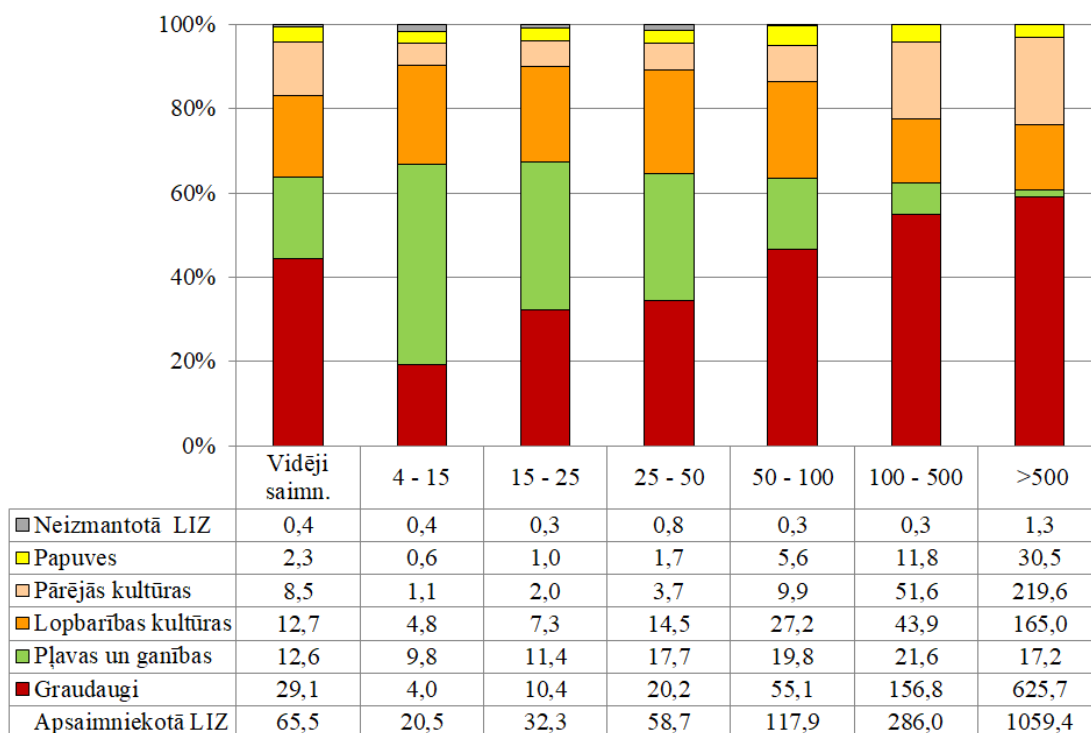
Citiem iznomātās platības ir samazinājušās no 1,8 ha LIZ 2018. gadā uz 1,38 ha 2019. gadā. Arī neizmantotās LIZ platības vidēji saimniecībās 2019. gadā ir samazinājušās attiecīgi par 0,1 ha, un vislielākais samazinājums ir saimniecību grupā virs 500 tūkstošiem eiro par 3,1 ha un relatīvi par 0,3 procentpunktiem. Neizmantotās LIZ platības palielinājums ir tikai vienā saimniecību grupā ar ekonomiskā lieluma no 25 - 50 tūkst. eiro par 0,4 ha.

Vidēji saimniecību ekonomiskais lielums uz LIZ platību 2019. gadā ir 708 eiro – pieaugums pret 2018. gadu par 16 eiro. Saimniecību ekonomiskais lielums uz LIZ platību pieaug līdz ar saimniecību ekonomisko lielumu, un grupā virs 500 tūkstošiem eiro

sasniedz 1 012 eiro, pārsniedzot vismazāko saimniecību rādītāju 2,2 reizes, tomēr jāatzīmē, ka vislielāko saimniecību grupā ietilpst lielas cūkkopības un putnkopības saimniecības, kam LIZ nav noteicošais ražošanas faktors.

3. Lauksaimniecības zemes izlietojums

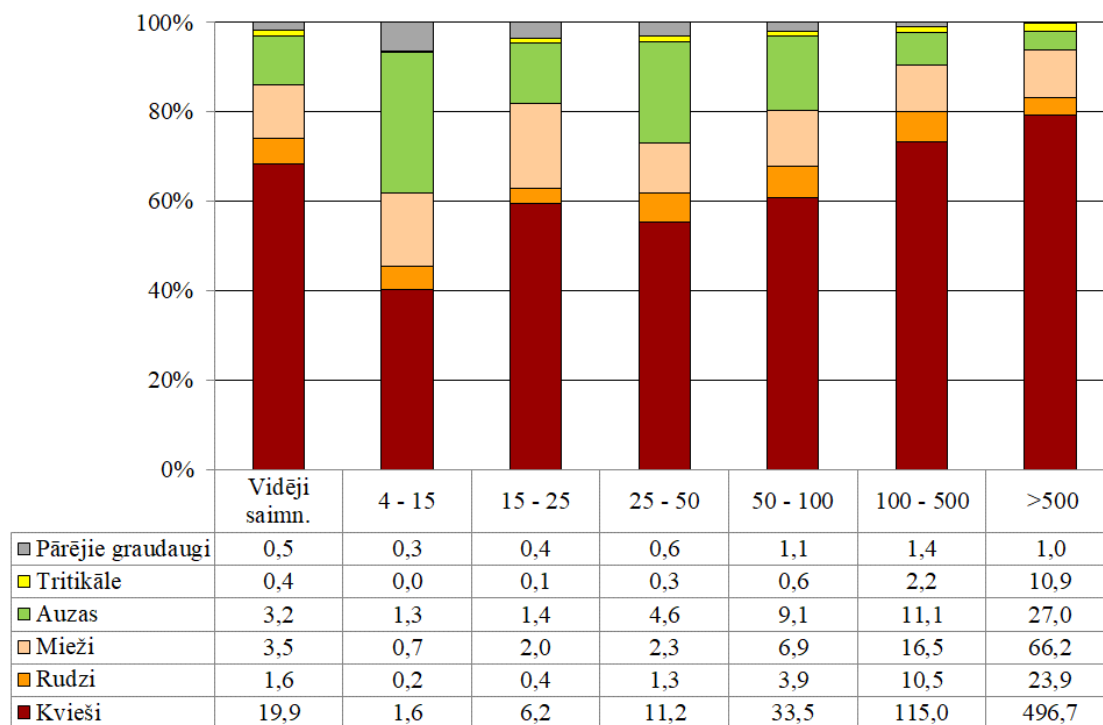
Analizējot lauksaimniecības zemes izlietojumu (3.1. attēls), redzam, ka vidēji saimniecībās lielākās platības aizņem graudaugi (44 %) un lopbarība (pļavas un ganības, un lopbarības kultūras aramzemē - kopā 39 %). Saimniecību grupās pēc ekonomiskā lieluma lopbarības platību un graudaugu platību īpatsvars ir apgriezti proporcionāli lielumi: grupā no 4 - 15 tūkst. eiro lopbarības platības aizņem 71 % no LIZ, bet graudaugi – 19 %, savukārt saimniecībās ar ekonomisko lielumu virs 100 tūkst. eiro graudaugi aizņem 55 – 59 % no LIZ, bet lopbarības platības – 17 līdz 23 %. Pieaugot ekonomiskajam lielumam, būtiski palielinās pārējo kultūru (ietilpst arī rapši un citas tehniskās kultūras) īpatsvars, sasniedzot 21 % no LIZ saimniecībās ar ekonomisko lielumu virs 500 tūkst. eiro. Papuves vidēji saimniecībās aizņem 3 % no LIZ, neizmantotās LIZ platību īpatsvars ir 1 % - tas ir lielāks vismazāko saimniecību grupā – 2 %, bet, pieaugot ekonomiskajam lielumam, šo platību īpatsvars samazinās.

3.1. att. Saimniecību LIZ struktūra 2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās ('000 eiro), ha, %

Avots: SUDAT

Galvenās graudaugu kultūra saimniecībās ir kvieši - vidēji saimniecībās 68,5 % un mieži – 12 % (3.2. attēls). Pieaugot ekonomiskajam lielumam, palielinās kviešu nozīmīgums graudaugu struktūrā: mazākajās saimniecībās kviešu platību īpatsvars ir 40 %, saimniecībās ar ekonomisko lielumu virs 15 tūkst. eiro tas pārsniedz 55 %, bet saimniecībās virs 100 tūkst. eiro - 73 %.

3.2. att. Graudaugu struktūra saimniecībās 2019. gadā pa ekonomiskā lieluma grupām ha, %

Avots: SUDAT

Mieži ir otra nozīmīgākā graudaugu kultūra, sastādot vidēji 12 % graudaugu struktūrā - lielāks miežu īpatsvars ir saimniecību grupās līdz 25 tūkst. eiro (16 - 19 %), bet vislielāko saimniecību grupās virs 100 tūkst. eiro tas nedaudz ir zem vidējā rādītāja - 11 %. Auzas ir nozīmīga kultūra saimniecībās ar ekonomisko lielumu līdz 100 tūkst. eiro - 14 līdz 31 %, bet lielāko saimniecību grupās to īpatsvars strauji samazinās līdz 4 % vislielākajās saimniecībās. Triticāles platību īpatsvars visās saimniecību grupās ir nenozīmīgs - vidēji 1 %, un tikai vislielākajās saimniecībās tas sasniedz 2 %. Pārējie graudaugi vidēji sastāda 1,6 % graudaugu struktūrā: vismazākajās saimniecībās 6 %, bet, pieaugot ekonomiskajam lielumam, to platības samazinās līdz 0,2 % saimniecību grupā virs 500 tūkst. eiro.

4. Mājlopu audzēšana saimniecībās

Mājlopu skaits saimniecībās pieaug līdz ar ekonomisko lielumu, īpaši straujš kāpums ir vislielāko saimniecību grupā virs 500 tūkst. eiro, pārsniedzot vidējos rādītājus desmitiem reizu: sivēniem - 73 reizes, cūkām - 65 reizes un slaucamajām govīm 18 reizes. Vislielākais putnu skaits ir ekonomiskā lieluma grupā no 100 līdz 500 tūkst. eiro, pārsniedzot vidējos rādītājus 5 reizes. (4.1. tabula). Bišu saimes, kā arī aitas un kazas tiek audzētas saimniecībās ar ekonomisko lielumu zem 500 tūkst. eiro, truši - mazāko saimniecību grupās līdz 50 tūkst. eiro, bet zirgu skaits ir nenozīmīgs Latvijas lauku saimniecībās.

Saimniecību ar dažādu mājlopu struktūru salīdzināšanai tiek izmantotas nosacītās mājlopu vienības. Vislielāko saimniecību grupā virs 500 tūkst. eiro šis rādītājs 26 reizes pārsniedz vidējo rādītāju saimniecībās, bet ekonomiskā lieluma grupā no 100 līdz 500 tūkst. eiro rādītāju 3 reizes. Svarīgs rādītājs, īpaši saistībā ar vides piesārņojumu, ir ganību mājlopu: liellopu, aitu, kazu un zirgu blīvums uz lopbarības platības vienību: vidēji

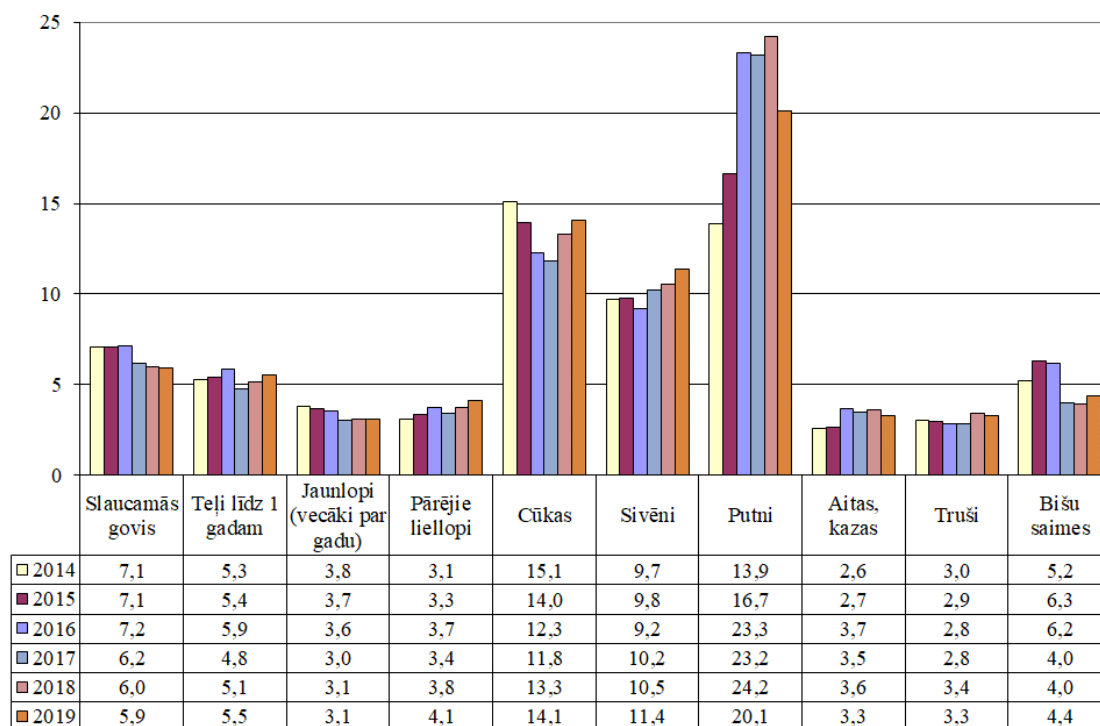
saimniecībā tas ir 0,55 LLV uz ha, bet lielajās saimniecībās ar ekonomisko lielumu vairāk par 500 tūkst. eiro tas sasniedz 0,99 LLV uz ha.

4.1. tabula. Mājlopu skaits ekonomiskā lieluma grupās 2019. gadā

Lieluma grupa '000 eiro Mājlopi	Vidēji saimn.	4 - 15	15 - 25	25 - 50	50 - 100	100 - 500	> 500
Slaucamās govīs	5,9	1,4	3,0	6,0	10,0	26,3	105,8
Teļi līdz 1 gadam	5,5	2,2	4,0	6,5	9,9	14,5	87,3
Jaunlopi (vecāki par gadu)	3,1	1,1	1,9	3,3	5,7	11,0	46,9
Pārējie liellopi	4,1	2,4	3,9	6,7	9,0	8,3	7,8
Cūkas	14,1	0,9	0,4	1,2	2,5	27,5	916,7
Sivēni	11,4	0,6	0,2	0,8	0,9	8,4	835,0
Aitas, kazas	3,3	4,0	3,4	1,8	1,1	3,7	0,0
Putni	20,1	13,5	7,5	6,5	48,5	105,5	0,0
Zirgi	0,1	0,1	0,0	0,0	0,2	0,1	0,0
Truši	3,3	1,9	10,6	0,9	0,0	0,0	0,0
Bišu saimes	4,4	6,0	3,2	3,1	3,3	0,2	0,0
Mājlopu vienības, LLV	19,2	5,8	10,0	17,0	26,9	57,6	505,9
Ganību mājlopu blīvums uz lopbar. plat., LLV/ha	0,55	0,36	0,51	0,51	0,54	0,72	0,99

Avots: SUDAT

Analizējot vidējo mājlopu skaitu saimniecībās pa gadiem, redzam, ka 2019. gadā vairākās mājlopu grupās ir vērojams samazinājums, būtiski samazinājums ir putniem, nedaudz aītām, kazām, trušiem, arī slaucamo govju skaits ir samazinājies, pārējās grupās ir vērojams neliels skaita palielinājums salīdzinājumā ar 2018.gadu (4.1. attēls). Sivēnu skaits vidēji saimniecībās 2019. gadā ir lielākais visā periodā un cūku skaits ir sasniedzis 2015.gada rādītājus. Bišu saimju skaits 2019.gadā ir palielinājies līdz 4,4 saimēm vidēji vienā saimniecībā.

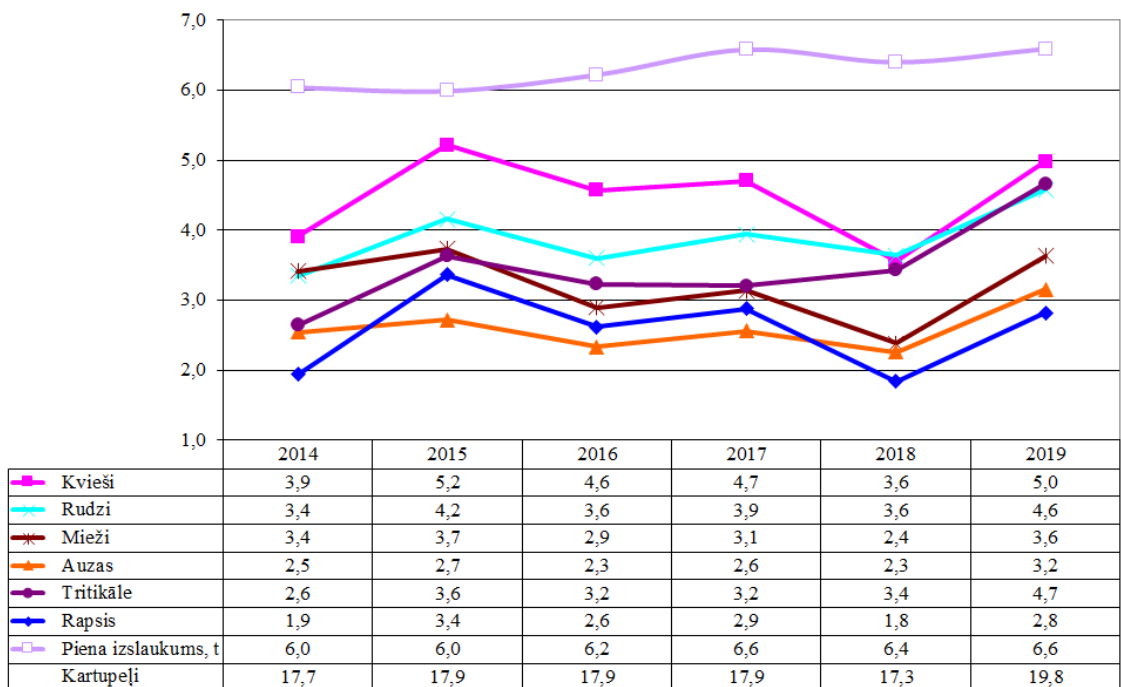
4.1. att. Vidējais mājlopu skaits 2014.–2019. gadā

Avots: SUDAT

5. Ražība

5.1. attēlā ir parādīta graudaugu un rapša ražība, kā arī piena izslaukums no govys vidēji saimniecībās 6 gadu periodā no 2014. līdz 2019. gadam. 2018. gadā ilgstošā sausuma dēļ bija zemākā ražība visām kultūrām šajā apskates periodā, toties 2019. gadā tika iegūtas rekordražas daudzās kultūrās, pārsniedzot pat 2015. gada augstos rādītājus. Graudaugu un rapša ražas pieaugums pret 2018. gadu ir no 21 % līdz 35 %, un vislielākais ražības pieaugums 2019. gadā ir miežiem un rapsim attiecīgi par 34 % un 35 %. Visaugstākais ražas rādītājs ir rudziem šajā apskates periodā, kur ražība vidēji saimniecībā ir 4,6 tonnas no ha. Ja iepriekšējā gadā kartupeļu ražība bija nokritusies par 0,6 tonnām no hektāra, tad 2019. gadā ražība ir sasniegusi augstāko rādītāju apskates periodā un ir 19,8 tonnas no hektāra. 2019. gadā vidējais piena izslaukums salīdzinot ar 2018. gadu saimniecībās ir pieaudzis par 0,2 tonnām no govys un ir 2017. gada līmenī – 6,6 tonnas no govys.¹

¹ Kartupeļi grafikā netiek attēloti, lai varētu izsekot pārējo kultūru ražībai un piena izslaukuma pārmaiņām periodā

5.1. att. Augkopības kultūru vidējā ražība (tonnas no ha) un piena izslaukums (tonnas no govīm) 2014.-2019. gadā

Avots: SUDAT

Salīdzinot graudaugu ražību dažāda ekonomiskā lieluma saimniecībās 2019. gadā, redzam, ka tradicionāli zemākās ražas iegūst saimniecībās ar ekonomisko lielumu līdz 50 tūkst. eiro (5.1. tabula). Ražība vislielākajās saimniecībās ir ievērojami augstāka, pārsniedzot mazāko saimniecību rādītājus 1,5 līdz 2,8 reizes. Zemākais piena izslaukums ir vismazākajās saimniecībās - 4,95 tonnas no govīm, kamēr vislielākajās saimniecībās tas sasniedz 8,95 tonnas no govīm.

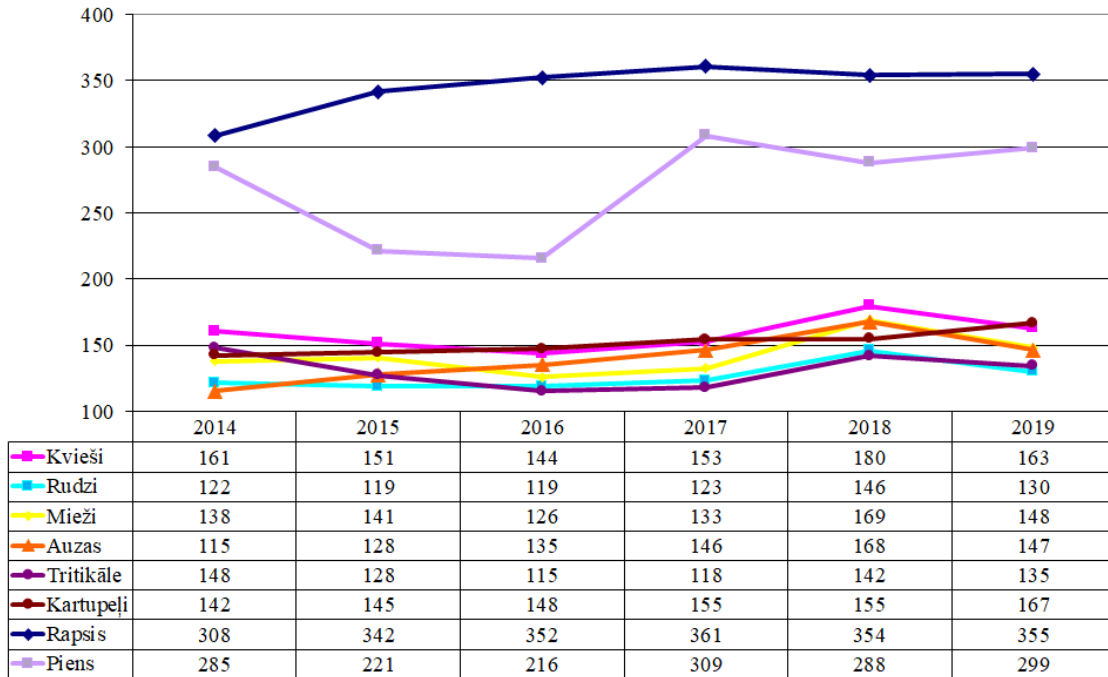
5.1. tabula. Augkopības kultūru vidējā ražība (tonnas no ha) un piena izslaukums (tonnas no govīm) 2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās

Lieluma grupa '000 eiro	Vidēji saimn.	4 - 15	15 - 25	25 - 50	50 - 100	100 - 500	> 500
Kultūras							
Kvieši	4,98	3,76	3,68	3,52	4,31	4,99	5,94
Rudzi	4,58	2,23	2,59	3,89	4,36	4,69	6,22
Mieži	3,63	3,16	3,03	2,46	3,1	3,67	4,75
Auzas	3,15	2,84	2,45	2,64	3	3,33	5,07
Tritikāle	4,66	1,04	4,98	3,37	3,31	3,38	6,95
Rapsis	2,82	0	1,94	2,51	2,76	2,89	2,79
Kartupeļi	19,84	16,48	16,56	16,07	18,82	21,84	38,4
Piena izslaukums	6,59	4,95	5,19	5,16	5,66	6,89	8,95

Avots: SUDAT

6. Pārdošanas cenas

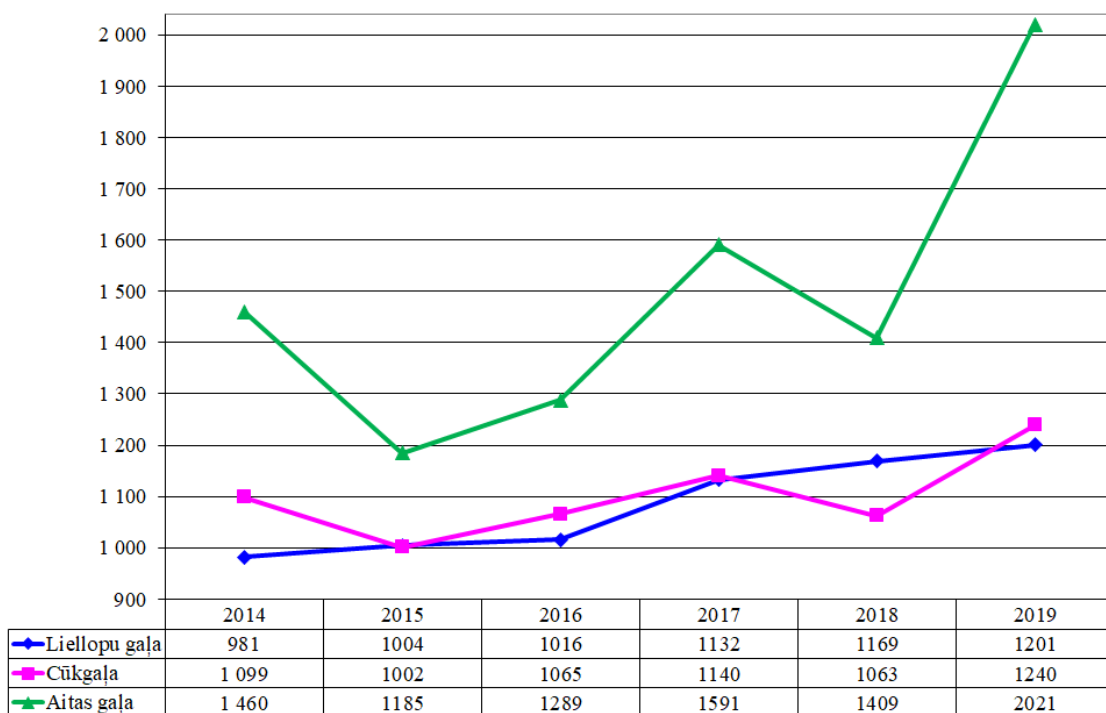
Vidējās produkcijas pārdošanas cenas no 2014. līdz 2019. gadam ir parādītas 6.1. attēlā. Izņemot tritikāli, visiem graudaugiem 2018. gadā bija augstākās pārdošanas cenas visā periodā, 2019. gadā graudaugu cenas ir samazinājušas pret 2018. gadu, bet ir augstākas nekā iepriekšējā periodā. Kartupeļu cena konsekventi ik gadu palielinās un 2019. gadā sasniedz 167 eiro par tonnu. Rapša pārdošanas cena svārstās intervālā no 308 līdz 361 eiro par tonnu, 2017. gadā sasniedzot augstāko cenu. Arī piena cena 2017. gadā ir visaugstākā, sasniedzot 309 eiro par tonnu, 2018. gadā vērojams kritums par 7 %, salīdzinot ar 2018. gadu, bet 2019. gadā pārdošanas cena ir pieaugusi par 4 %, sasniedzot 299 eiro par tonnu.

6.1. att. Vidējās augkopības produkcijas un piena pārdošanas cenas 2014.-2019. gadā, eiro par tonnu

Avots: SUDAT

Liellopu gaļas cena konsekventi paaugstinās, sasniedzot augstāko līmeni 1 201 eiro par tonnu 2019. gadā (6.2. attēls). Cūkgaļas cena ir svārstīga, 2015. gadā vērojams cenas kritums par 9 %, 2016. un 2017. gadā cena pieaug attiecīgi par 6 un 7 %, 2018. gadā atkal kritums par 6 %, bet 2019. gadā ir pārskata periodā augstākais līmenis – 1 240 eiro par tonnu, cenai pieaugot par 17 %. Ļoti liela cenu svārstību amplitūda ir aitas gaļai, 2015. gadā sasniedzot zemāko cenu pārskata periodā – 1 185 eiro par tonnu, 2017. gadā cenu pieaug līdz 1 591 eiro par tonnu, 2018. gadā seko kritums par 11 %, bet 2019. gadā cena pieaug par 43 % un sasniedz augstāko cenu pārskata periodā – 2 021 eiro par tonnu. Jāatzīmē gan, ka saimniecību ar aitu ganāmpulkiem nav daudz, tāpēc kādas saimniecības piedalīšanās vai atteikšanās iesniegt datus, var būtiski ietekmēt rezultātus.

6.2. att. Vidējās gaļas pārdošanas cenas 2014.-2019. gadā, eiro par dzīvsvāra tonnu

Avots: SUDAT

Vidējās produkcijas pārdošanas cenas 2019. gadā saimniecību ekonomiskā lieluma grupās parādītas 6.1. tabulā.

6.1. tabula. Vidējās pārdošanas cenas 2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās, eiro par tonnu

Lieluma grupa '000 eiro Produkcija	Vidēji saimn.	4 - 15	15 - 25	25 - 50	50 - 100	100 - 500	> 500
Kvieši	163	165	162	150	157	165	163
Rudzi	130	154	131	129	126	133	124
Mieži	148	156	139	138	136	141	171
Auzas	147	142	141	143	152	148	147
Tritikāle	135	0	164	131	129	123	205
Kartupeļi	167	177	177	122	205	194	102
Rapsis	355	0	353	334	356	350	362
Piens	299	276	274	278	280	295	327
Liellopu gaļa	1201	1391	1432	1241	1407	994	1063
Cūkgaļa	1240	1589	2058	1289	1410	1461	1215
Aitas gaļa	2021	2404	1520	1881	987	898	0

Avots: SUDAT

Mazākajām saimniecībām augstākas cenas ir produkcijai, kurai ir iespējama tiešā tirdzniecība, kā kartupeļiem un gaļai, bet 2019. gadā arī rudziem, pārējai produkcijai saimniecību vidējā līmenī vai zemākas. Vislielākajās saimniecībās virs 500 tūkst. eiro

visaugstākā cena ir miežiem, tritikālei un pienam. Saimniecību grupai no 100 līdz 500 tūkst. eiro produkcijas pārdošanas cenas ir vidējā līmeni vai pat visaugstākās, piemēram, cūkgaļai un kartupeļiem. Vidējo piena cenu saimniecībās 299 eiro par tonnu ar lielajiem ražošanas apjomiem nosaka lielākās saimniecības ar ekonomisko lielumu virs 500 tūkst. eiro, jo tikai tām cena ir augstāka par vidējo līmeni, pārējās saimniecību grupās cena ir zemāka.

SUDAT vāc arī informāciju, kas dod iespēju iegūt dzīvu mājlopu pirkšanas un pārdošanas cenas par 1 mājdzīvnieku pa vecuma grupām (6.2. tabula). Pirkto un audzēšanai pārdoto mājlopu cenām saimniecībās ir liela amplitūda, šķirnes mājlopiem tā ir ievērojami augstāka. Gaļai nokauto mājlopu cenu aprēķina, dalot pārdotās, personīgi patērētās un saimniecībā izlietotās gaļas vērtību ar nokauto mājdzīvnieku skaitu vecuma grupā. Personīgajam patēriņam izlietotās gaļas vērtību saimniecības novērtē pašas. Mazajās saimniecībās liela daļa produkcijas tiek izlietota personīgajam patēriņam, savukārt lielajās saimniecībās pārdotās gaļas īpatsvars ir gandrīz 100 %.

6.2. tabula. Mājlopu vidējās cenas 2019. gadā, eiro par 1 mājdzīvnieku

Mājdzīvnieku grupa	Pirkti	Pārdoti audzēšanai	Nokauti gaļai
Jaunlopi jaunāki par gadu	147	327	227
Buļļi no 1 līdz 2 gadiem	1451	798	622
Teles no 1 līdz 2 gadiem	501	635	451
Buļļi vecāki par 2 gadiem	1672	1214	688
Audzējamās teles (vecākas par 2 g.)	530	876	568
Nobarojamās teles (vecākas par 2 g.)	-	707	601
Slaucamās govīs	638	617	484
Zīdītājgovīs	425	706	677
Sivēni svarā līdz 20 kg	55	58	33
Nobarojamās cūkas	60	187	138
Sivēnmātes svarā virs 50 kg	192	169	198
Pārējās cūkas	447	140	183
Aitu mātes	529	126	79
Pārējās aitas	101	66	66
Kazu mātes	-	-	87
Pārējās kazas	-	39	54
Trušu mātes	28	-	22
Pārējie truši	41	13	13
Zirgi	3040	5716	108
Bišu saimes	41	28	-

Avots: SUDAT

7. Saimniecību pamatdarbības ieņēmumu struktūra

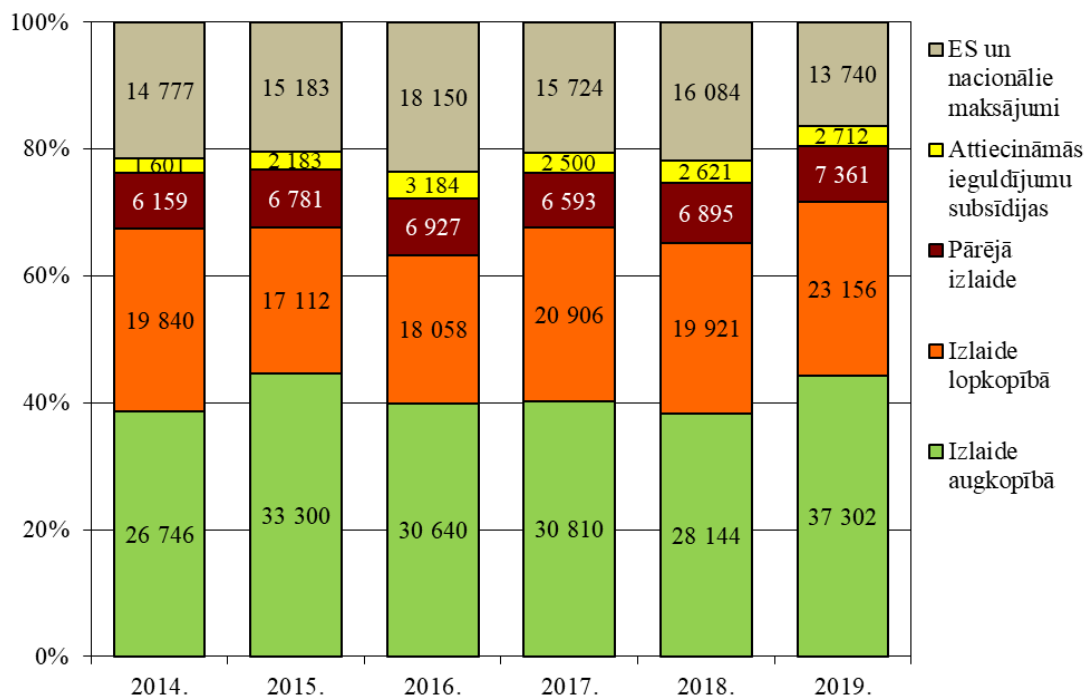
Saimniecību ieņēmumus veido izlaides vērtība, kā arī ES un valsts atbalsta maksājumi. Izlaides vērtībā iekļauj pārdošanas ieņēmumus, personīgo patēriņu un produkcijas izlietojumu saimniecību iekšējo ražošanas procesu nodrošināšanai, kā arī pašražotās produkcijas krājumu vērtības starpību.

Pārskata gadā saņemto ES un valsts atbalsta maksājumu galvenās pozīcijas ir šādas:

- ES vienotais platību maksājums (VPM),
- zaļināšanas maksājums,
- ar produkcijas ražošanu saistītie tiešie maksājumi,
- no produkcijas ražošanas atdalītie tiešie maksājumi,
- atbalsts bioloģiskai lauksaimniecībai,
- Lauku attīstības programmas pasākumu maksājumi,
- ieguldījumu subsīdijas, kas paredzētas lauksaimnieciskās ražošanas attīstībai un tehniskajai modernizācijai.

Analizējot saimniecību darbības rezultātus, aprēķinā iekļauj vienoto platību maksājumu, zaļināšanas maksājumus, MLA maksājumus, ar ražošanu saistītos tiešos maksājumus, no produkcijas ražošanas atdalītos tiešos maksājumus, atbalstu bioloģiskai lauksaimniecībai un citus atbalsta veidus. Ieguldījumu subsīdijas pārskata gada rezultātu novērtēšanā tieši neiekļauj: standartrezultātu aprēķinā tās iekļauj saimniecību neto ienākumu novērtējumā, bet darbības ekonomiskajā analīzē tikai uz pārskata gadu attiecināmo daļu (līdzīgi kā pamatlīdzekļu nolietojumu).

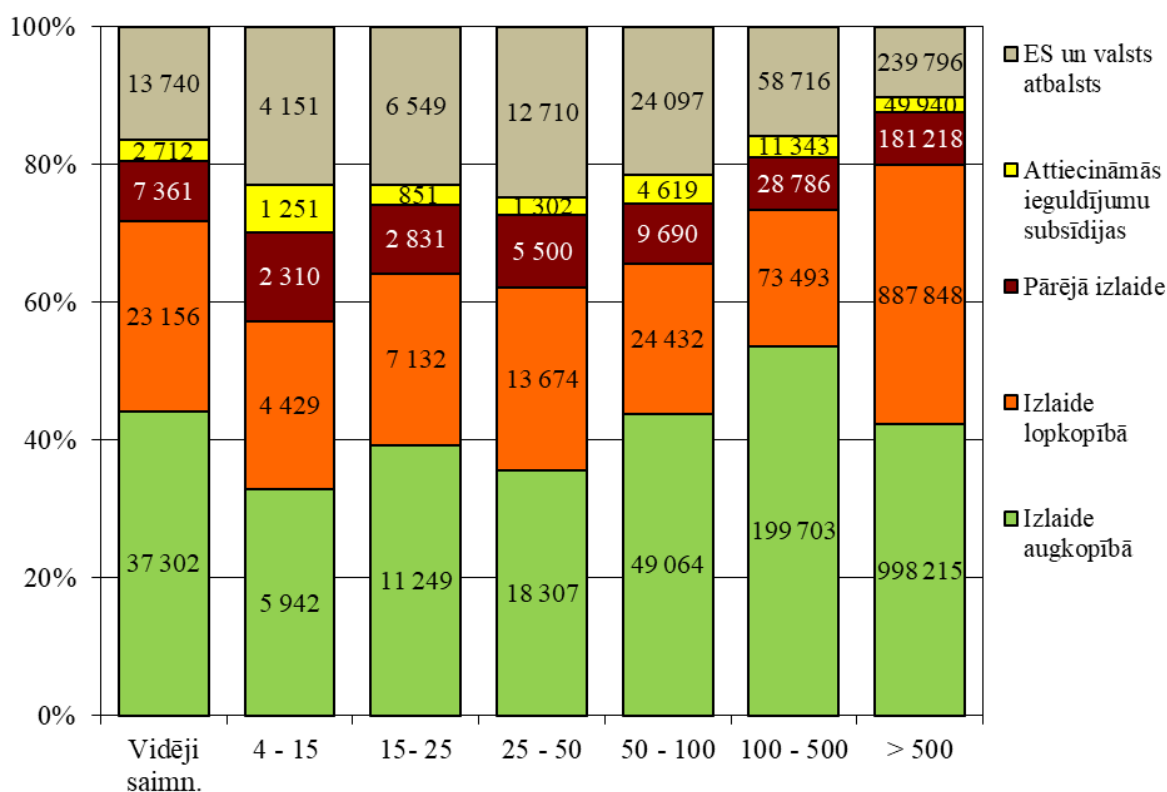
Ieņēmumu struktūra saimniecībās no 2014. gada līdz 2019. gadam parādīta 7.1. attēlā.

7.1. att. Ieņēmumu struktūra 2014.-2019. gadā, eiro un %

Avots: SUDAT

Saimniecību ieņēmumu struktūrā dominē augkopības izlaide, kurā tiek iekļauta visa augkopības produkcija, neatkarīgi no izlietojuma: gan pārdotā, gan lopbarībai patērētā, gan arī personīgajam patēriņam izlietotā un krājumu starpība. Tās īpatsvars pārskata periodā variē robežās no 45 % (2015. gads) līdz 38 % (2018. gads). Lopkopības izlaides īpatsvars šai periodā svārstās 23 % līdz 29 % robežās, viszemākais 2015. un 2016. gadā bet visaugstākais 2014. gadā. ES un nacionālo maksājumu daļa no 2014. līdz 2019. gadam svārstās 16 % līdz 24 % robežās: vismazākā tā ir 2019. gadā, vislielākā 2016. gadā. Pārējās izlaides, kas ietver lauksaimniecības produkcijas pārstrādi, mežsaimniecības un pārējo nozaru produkciju, īpatsvars ir ap 9 %. Uz pārskata gadu attiecināmo ieguldījuma subsīdiju daļa ieņēmumu struktūrā ir neliela – 2 līdz 4 % robežās. Ieņēmumu struktūra saimniecībās 2019. gadā pa ekonomiskā lieluma grupām parādīta 7.2. attēlā, bet atbilstoši specializācijas virzieniem – 7.3. attēlā. Vidēji saimniecībās lielāko ieņēmumu daļu veido augkopības izlaide – 44 %. Lopkopības izlaidei ir ievērojami mazāks īpatsvars – 27 %.

7.2. att. Ieņēmumu struktūra 2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās (*000 eiro), eiro un %

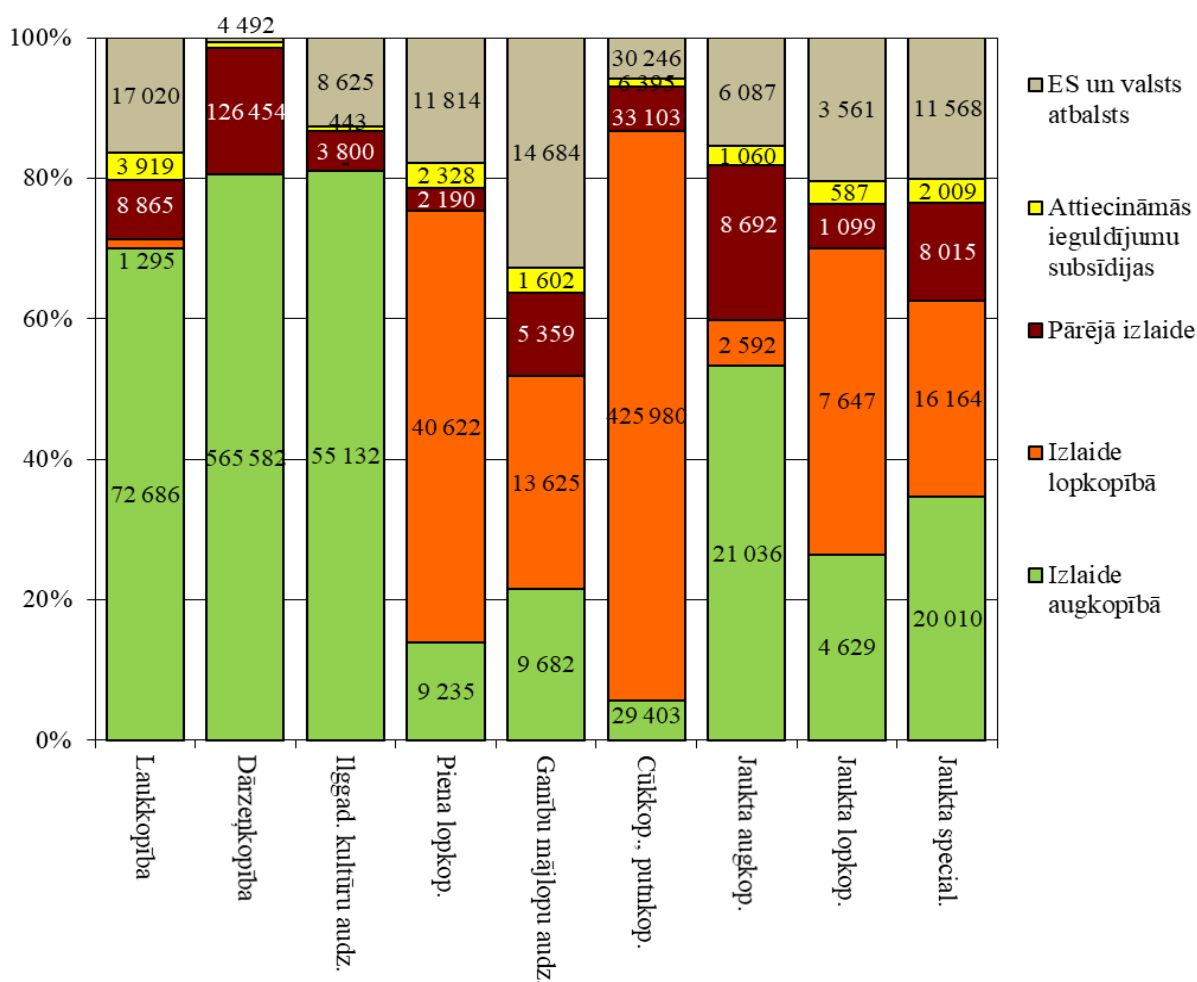
Avots: SUDAT

Augkopības izlaide dominē visās saimniecību grupās un vislielākais augkopības izlaides īpatsvars 54 % ir saimniecībās ar ekonomisko lielumu no 100 līdz 500 tūkst. eiro. Arī vismazākajās saimniecībās ieņēmumu struktūrā nozīmīgāka ir augkopība – 33 %. Saimniecību grupās no 15 līdz 100 tūkst. eiro augkopības izlaide svārstās 36 % līdz 44 % robežās. Vislielāko saimniecību grupā virs 500 tūkst. eiro ir vislielākais lopkopības īpatsvars ieņēmumu struktūrā – 38 %, un starpība starp augkopības un lopkopības īpatsvaru ir tikai 5 %.

Vislielākais atbalsta īpatsvars (25 %) ieņēmumu struktūrā ir vidējo saimniecību grupā no 25 līdz 50 tūkst. eiro. Mazāko saimniecību grupās no 4 līdz 25 tūkst. eiro –

23 %. Pieaugot saimniecības ekonomiskajam lielumam, atbalsta īpatsvars samazinās, un vislielāko saimniecību grupā virs 500 tūkst. eiro tas ir tikai 10 %. Uz pārskata gadu attiecināmās ieguldījumu subsīdijas ieņēmumu struktūrā sastāda 2 līdz 7 %. Pārējā izlaide, kas ietver lauksaimniecības produkcijas pārstrādi, mežsaimniecības un pārējo nozaru produkciju, ir nozīmīga visās saimniecību ekonomiskā lieluma grupās, bet tās īpatsvars ieņēmumu struktūrā samazinās no 13 % līdz 8 %, pieaugot saimniecību ekonomiskajam lielumam.

Pamatdarbības ieņēmumu struktūra saimniecībās ir atbilstoša to specializācijai (7.3. attēls). Lielākais pārējās izlaides īpatsvars ir jauktas augkopības saimniecībās – 22 % un dārzenkopības saimniecībās – 18 %, mazāk nozīmīga tā ir piena lopkopības saimniecībās – 3 %. Atbalsta īpatsvars ieņēmumu struktūrā ir dažāds: lielākais atbalsta īpatsvars ir ganību mājlopu audzēšanas saimniecībās – 33 %, jauktas lopkopības un jauktas specializācijas – 20 % un piena lopkopības saimniecībās – 18 %. Vismazākais atbalsta īpatsvars ir dārzenkopības – 1 % un cūkkopības un putnkopības saimniecībās – 6 %. Uz pārskata gadu attiecināmās ieguldījumu subsīdijas ieņēmumu struktūrā sastāda 1 līdz 4 %.

7.3. att. Pamatdarbības ieņēmumu struktūra 2019. gadā pēc specializācijas virziena, eiro un %

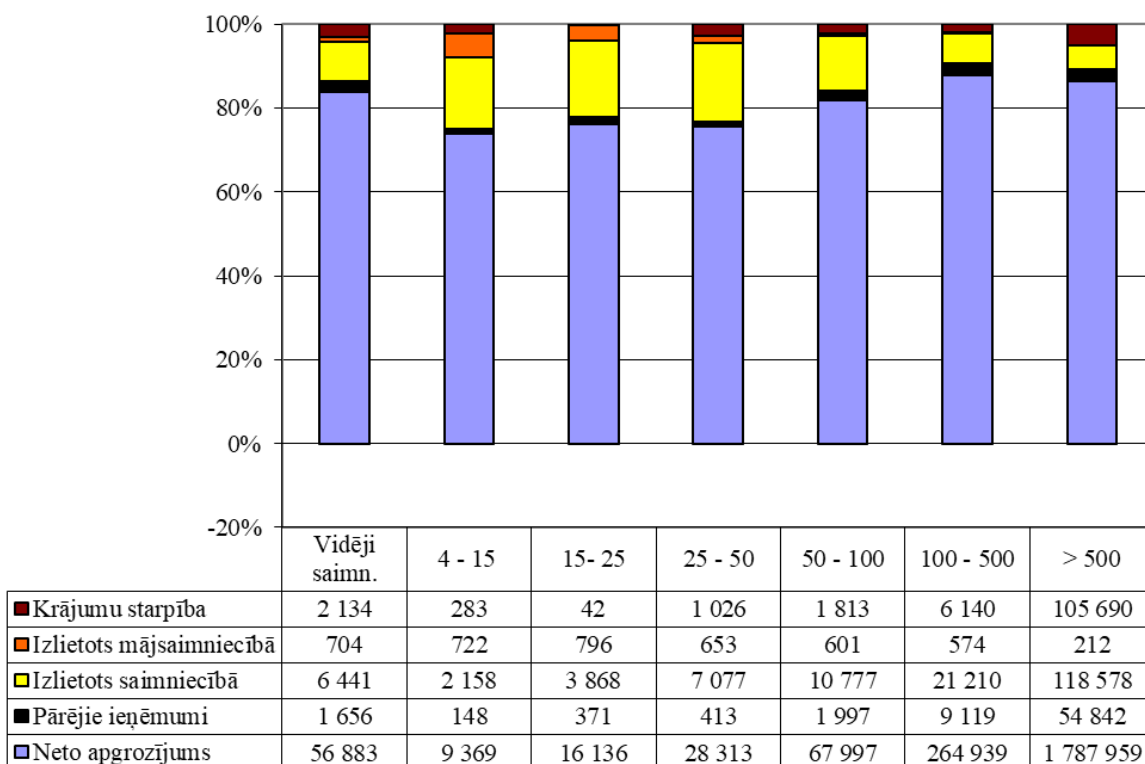
Avots: SUDAT

7.1. Produkcijas izlietojums

Saimniecības izlaides (produkcijas) vērtību veido:

- pārdošanas ieņēmumi (neto apgrozījums),
- pārējie ieņēmumi,
- saimniecības iekšējais patēriņš ražošanas nodrošināšanai: sēkla, lopbarība un patēriņš pārējās nozarēs,
- pašražotās produkcijas krājumu starpība augkopībā, lopkopībā un pārējās nozarēs, kas var būt arī negatīva un samazināt kopējo izlaides vērtību,
- personīgais patēriņš un samaksa par darbu natūrā.

Saimniecību izlaides struktūra ekonomiskā lieluma grupās ir redzama 7.4. attēlā. Vidēji saimniecībās neto apgrozījums veido 84 %, saimniecībā izlietotā produkcija 9,5 %, pārējie ieņēmumi 2,5 %, mājtsaimniecībā patērētais – 1 % no izlaides vērtības, bet krājumu starpība 3 %. Pieaugot saimniecību ekonomiskajam lielumam, neto apgrozījuma īpatsvars palielinās no 74 % mazākajās saimniecībās līdz 86 % saimniecībās virs 500 tūkst. eiro un 88 % saimniecībās no 100 līdz 500 tūkst. eiro. Saimniecībā patērētās produkcijas īpatsvars vislielākais ir saimniecību grupās līdz 50 tūkst. eiro – 17 līdz 19 %, bet, pieaugot saimniecību ekonomiskajam lielumam, samazinās līdz 6 %. Līdzīga tendence ir izlietotajam personīgajam patēriņam, kur vismazāko saimniecību grupā īpatsvars ir 6 %, bet vislielāko saimniecību grupā tikai 0,01 %.

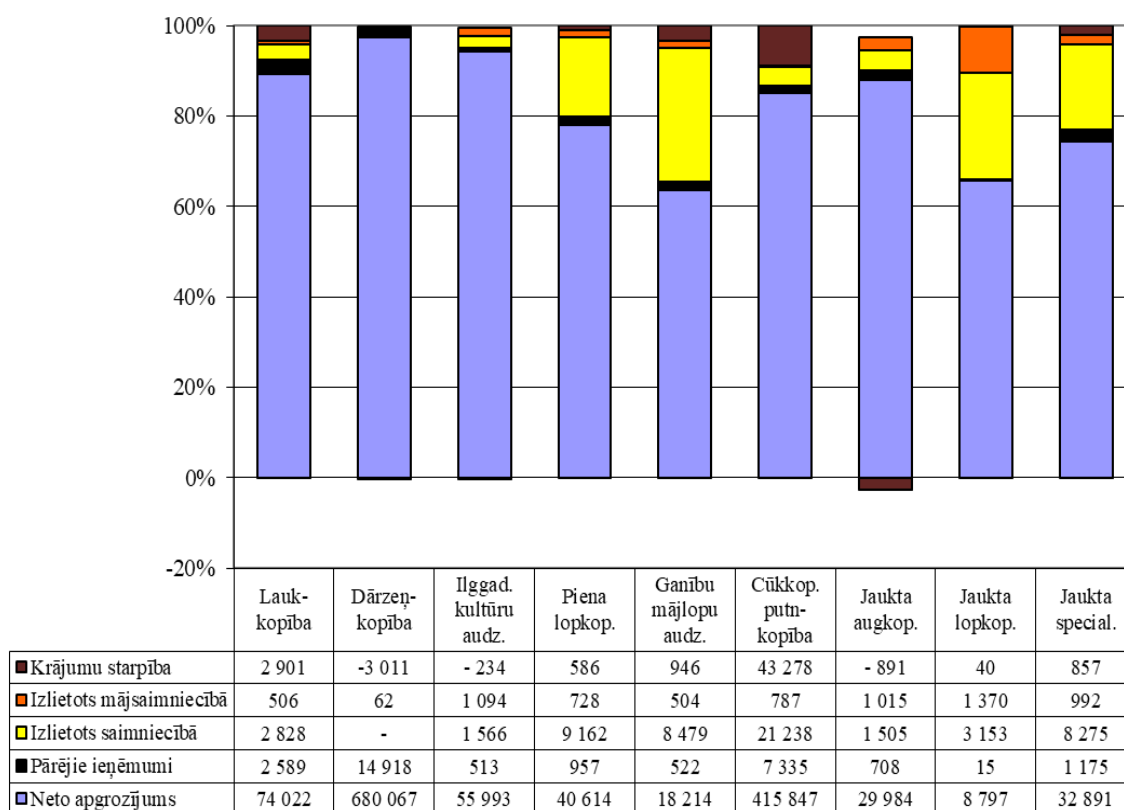
7.4. att. Izlaides struktūra saimniecībās 2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās ('000 eiro), %

Avots: SUDAT

Izlaides struktūra saimniecībās pēc specializācijas virziena ir atšķirīga – dārzenkopības, ilggadīgo kultūru audzēšanas, kā arī jauktas augkopības saimniecībās neto apgrozījuma

īpatsvars pārsniedz 90 %, augkopības saimniecībās tas ir 89 %, cūkkopības un putnkopības saimniecībās 85 %, piena lopkopības 78 %, jauktas specializācijas saimniecībās 74 %, bet zemākais tas ir jauktas lopkopības - 66 % un ganību mājlopu audzēšanas specializācijas saimniecībās - 64 % (7.5. attēls).

Nozīmīgu produkcijas daļu izlieto saimniecībā piena lopkopības (18 %), ganību mājlopu audzēšanas (30 %), jauktas lopkopības (24 %) un jauktas specializācijas saimniecībās (19 %). Pārējo specializāciju saimniecībās izlieto saimniecībā īpatsvars ir 3 līdz 5 % robežās, bet dārzenkopības saimniecībās praktiski nav saimniecībā izlietojamas produkcijas. Mājsaimniecībā lielākais produkcijas izlietojums ir jauktas lopkopības saimniecībās - 10 %. Negatīva krājumu starpība ir jauktas augkopības saimniecībās -3 % un dārzenkopības un ilggadīgo kultūru audzēšanas specializācijas saimniecībās -0,4 %. Pārējo specializāciju saimniecībās tā ir pozitīva 1 līdz 9 % robežās.

7.5. att. Izlaides struktūra saimniecībās 2019. gadā pēc specializācijas virziena, %

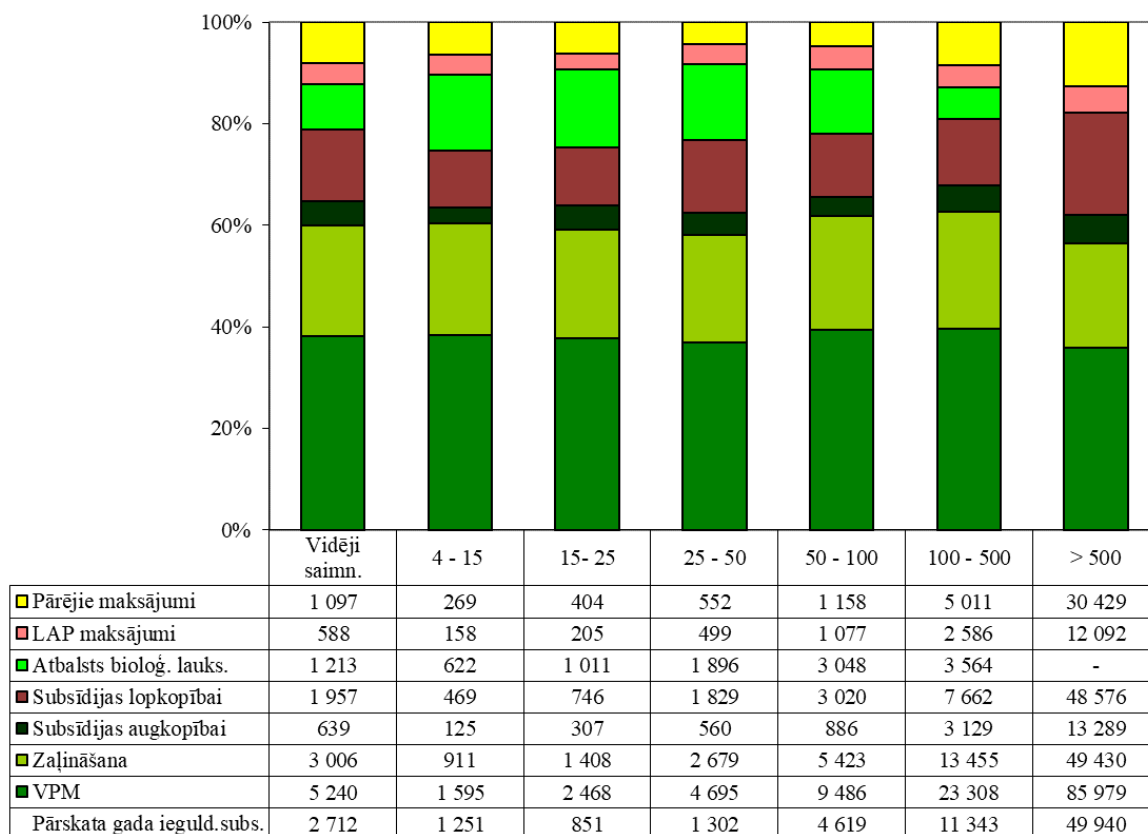
Avots: SUDAT

7.2. Saimniecību saņemtais atbalsts

Pēc iestāšanās Eiropas Savienībā atbalsts lauku saimniecībām ir ievērojami palielinājies - lauksaimnieki var pretendēt uz ES tiešajiem atbalsta maksājumiem, pieteikties uz Lauku attīstības plānā un struktūrfondos paredzētajiem līdzekļiem, un šī iespēja tiek aktīvi izmantota. Tik liels kāpums kā pirmajos gados pēc iestāšanās vairs nav vērojams, bet palielinās atsevišķi maksājumi, piemēram, saskaņā ar ES tiesību aktiem katru gadu palielinās vienotā platību maksājuma likme - no 19,41 eiro par ha 2004. gadā līdz 89,33 eiro par ha 2014. gadā. 2013. gadā tika panākta vienošanās par kopējās lauksaimniecības politikas un tajā skaitā tiešo maksājumu reformu periodam no 2014. gada līdz 2020. gadam. Reformētā tiešo maksājumu sistēma ietver vairākus jaunus maksājumus,

tādus kā zaļināšanas maksājumu, mazo lauksaimnieku atbalsta shēmu, gados jaunu lauksaimnieku atbalsta maksājumu un ar ražošanu saistītu atbalstu (brīvprātīgi saistītais atbalsts). Jaunā sistēma tiek īstenota no 2015. gada. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, 2019. gadā kopējais ES tiešo maksājumu finansējumu apjoms palielinājies par 9,7 %, bet Latvijai piešķirtā VPM finanšu aploksne kopā ar zaļināšanas maksājumu palielinājusies par 10,2 %. VPM likme 2018. gadā bija 76,80 eiro par ha un zaļināšanas likme bija 44,38 eiro par ha, 2019. gadā likmes palielinājušās, un VPM ir 83,73 eiro par ha, bet zaļināšanas likme 48,12 eiro par ha. Mazo lauksaimnieku atbalsta shēmas (MLS) maksājums ir fiksēts maksājums 500 eiro gadā vienai saimniecībai. MLS aizstāj visus pārējos tiešos maksājumus, izņemot pārejas posma valsts atbalstu, bet no 2017. gada tas vairs netiek maksāts. Maksājums gados jauniem lauksaimniekiem ir par pirmās izveidotās lauku saimniecības pirmajiem 90 VPM ha, kuru piešķir piecus gadus kopš saimniecības izveidošanas brīža. Likme palielinājusies no 42,2 eiro par ha (2015. līdz 2017. gads) līdz 49,45 eiro par ha 2019. gadā, bet izmaksātā summa pieaugusi par 13,2% salīdzinājumā ar 2018. gadu.

ES un valsts atbalsta maksājumu struktūra ekonomiskā lieluma grupās ir dota 7.6. attēlā, bet atbilstoši specializācijas virzieniem 7.7. attēlā.

7.6. att. ES un valsts tiešo maksājumu struktūra saimniecībās 2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās ('000 eiro), eiro un %

Avots: SUDAT

Atbalsta maksājumu struktūras analīzē nav ietvertas uz pārskata gadu attiecinātās ieguldījumu subsīdijas. Ar ražošanu saistītie maksājumi un no produkcijas ražošanas atdalītie maksājumi ir pieskaitīti attiecīgi pie atbalsta augkopībai vai lopkopībai. Pārējo

maksājumu grupā ir iekļauti mazo lauksaimnieku atbalsta shēma, gados jaunu lauksaimnieku atbalsta maksājums, izmaksu un zaudējumu kompensācijas.

Atbalsta maksājumu struktūrā vidēji saimniecībās vislielākais īpatsvars ir vienotajam platību maksājumam (VPM) kopā ar zaļināšanas maksājumu – 60 %. Atbalsta maksājumu struktūrā nākošais lielākais īpatsvars ir atbalsta maksājumiem lopkopībai (14 %), kur dominē atbalsts piena lopkopībai. Tālāk seko atbalsts bioloģiskās lauksaimniecības saglabāšanai vai attīstībai - 9 % un pārējie maksājumi - 8 %. Atbalsta augkopībai īpatsvars ir 5 % un LAP maksājumi 4 %, kas ietver agrovīdes maksājumus. Iepriekšējos gados diezgan liels īpatsvars atbalsta maksājumos (2018. gadā vidēji 12 %) bija pasākumam “Maksājumi apgabalim, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi”. Tā kā viss pieejamais finansējums tika intensīvi apgūts no 2015. līdz 2018. gadam, sākot ar 2019. gadu, tā īstenošana ir pārtraukta.

Visās saimniecību grupās vislielākais īpatsvars robežās no 56 līdz 63 % ir VPM kopā ar zaļināšanas maksājumu. Vislielākais tas ir saimniecību grupā no 100 līdz 500 tūkst. eiro – 63 %, bet vismazākais lielajās saimniecībās virs 500 tūkst. eiro - 56 %. Atbalsts bioloģiskajai lauksaimniecībai ir nozīmīgs saimniecību grupās līdz 50 tūkst. eiro (15 %), bet vislielāko saimniecību virs 500 tūkst. eiro grupā nav bioloģiskās produkcijas ražotāju. Atbalsta īpatsvars lopkopībai variē robežās no 11 % vismazākajās saimniecībās līdz 20 % vislielākajās, līdzīgi arī atbalsts augkopībai no 3 % vismazākajās saimniecībās līdz 6 % vislielāko saimniecību grupā.

Ja analizējam ar ražošanu saistīto atbalstu pret izlaides vērtību uz 1 eiro, tad vislielākais tas ir saimniecībās līdz 50 tūkst. eiro – 31 līdz 34 centu robežās un pakāpeniski samazinās līdz ar ekonomisko lielumu līdz 12 centiem vislielāko saimniecību grupā (7.1. tabula). Savukārt ieguldījumu subsīdiju attiecība pret teorētiski noteikto saimniecību ražošanas potenciālu (ekonomisko lielumu) mazākajās saimniecībās līdz 15 tūkst. eiro ir 14 centi, bet pārējās saimniecībās 5 līdz 10 centu robežās.

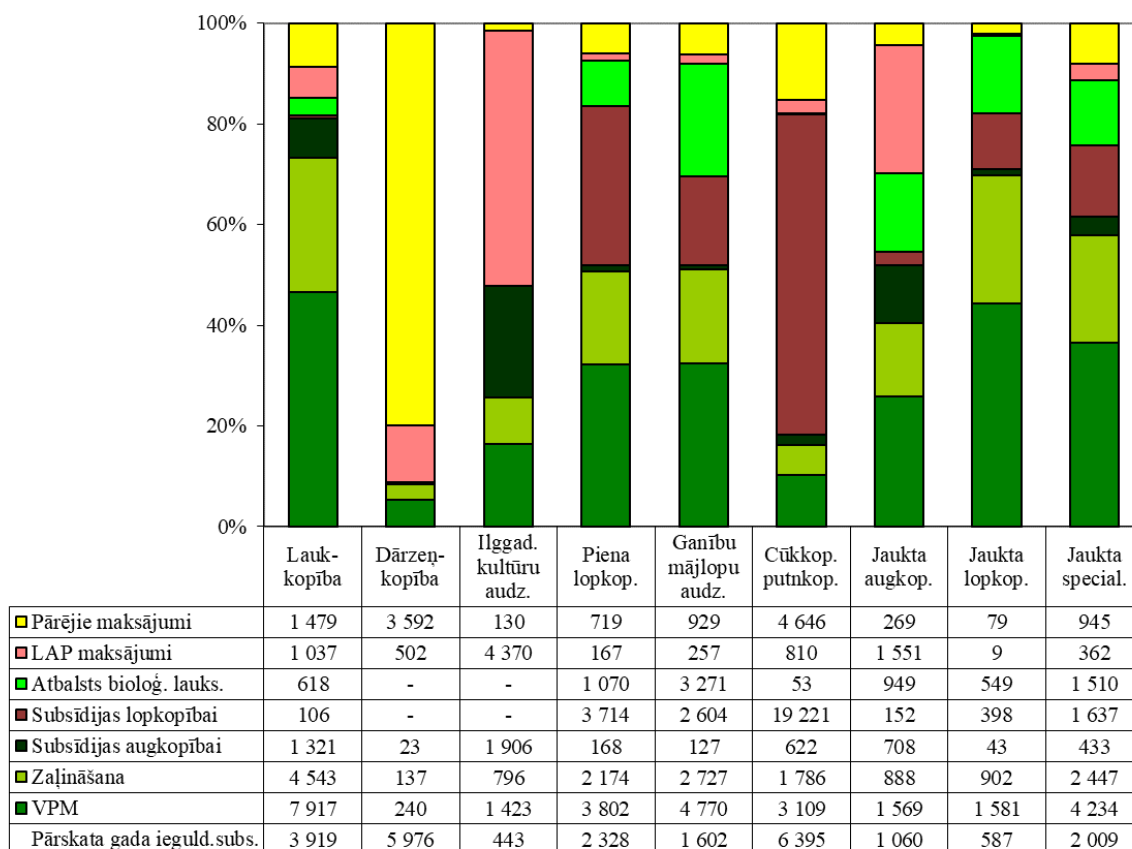
7.1. tabula. Atbalsts uz izlaides 1 eiro un ekonomiskā lieluma 1 eiro 2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās ('000 eiro), eiro

	Vidēji saimn.	4 - 15	15 - 25	25 - 50	50 - 100	100 - 500	> 500
Ekonomiskais lielums	46 391	9 606	19 428	34 448	69 858	217 943	1 072 404
Izlaide	67 819	12 680	21 213	37 481	83 185	301 982	2 067 281
Ražošanas atbalsts	13 740	4 151	6 549	12 710	24 097	58 716	239 796
Ieguldījumu subsīdijas	3 349	1 381	1 442	2 263	7 215	13 778	49 261
Ražošanas atbalsts uz izlaides 1€	0,20	0,33	0,31	0,34	0,29	0,19	0,12
Ieguld. atb. uz ekon. lieluma 1€	0,07	0,14	0,07	0,07	0,10	0,06	0,05

Avots: SUDAT

Vislielākais kopējais atbalsta apjoms vidēji saimniecībās ir cūkkopības un putnkopības saimniecībās, kur lielāko daļu atbalsta veido atbalsts par sivēnmātēm „ciltsgrāmatas veidošanai un produktivitātes datu izvērtēšanai”, tad seko laukkopības saimniecības, kur lielākais īpatsvars ir VPM un zaļināšanas maksājumi (7.7. attēls).

Vismazākais kopējais atbalsts ir jauktas lopkopības saimniecībām. Ganību mājlopu audzēšanas saimniecībās ir lielākais īpatsvars atbalstam bioloģiskai lauksaimniecībai (22 %). Tomēr jāņem vērā arī saimniecību grupu pēc specializācijas virziena lielums un līdz ar to arī saņemtā atbalsta apjoms.

7.7. att. ES un valsts tiešo maksājumu struktūra saimniecībās 2019. gadā pēc specializācijas virziena, eiro un %

Avots: SUDAT

7.2. tabula. Atbalsts uz izlaides 1 eiro un ekonomiskā lieluma 1 eiro 2019. gadā pēc specializācijas virziena, eiro

	Laukkopība	Dārzenkopība	Ilggad. kultūru audz.	Piena lopkop.	Ganību mājlopu audz.	Cūkkop., putnkop.	Jaukta augkop.	Jaukta lopkop.	Jaukta special.
Ekonomiskais lielums	63 704	93 411	14 574	43 317	17 323	220 519	18 417	11 400	31 853
Izlaide	82 846	692 036	58 932	52 047	28 665	488 486	32 321	13 375	44 189
Ražošanas atbalsts	17 020	4 492	8 625	11 814	14 684	30 246	6 087	3 561	11 568
Ieguldījumu subsīdijas	4 641	-	1 201	3 113	2 554	25 169	1 388	357	865
Ražošanas atbalsts uz izlaides 1€	0,21	0,01	0,15	0,23	0,51	0,06	0,19	0,27	0,26
Ieguld. atb. uz ekon. lieluma 1€	0,07	-	0,08	0,07	0,15	0,11	0,08	0,03	0,03

Avots: SUDAT

Ja analizējam ar ražošanu saistīto atbalstu pret izlaides vērtību uz 1 eiro pēc specializācijas virziena, tad vislielākais tas ir ganību mājlopu audzēšanas saimniecībās (51 cents), bet pārējo specializāciju saimniecībās no 6 līdz 27 centiem (7.2. tabula). Augstākā ieguldījumu

subsīdiju attiecība pret ekonomisko lielumu - 15 centi - ir ganību mājlopu audzēšanas saimniecībās, bet pārējo specializāciju saimniecībās 3 līdz 11 centu robežās.

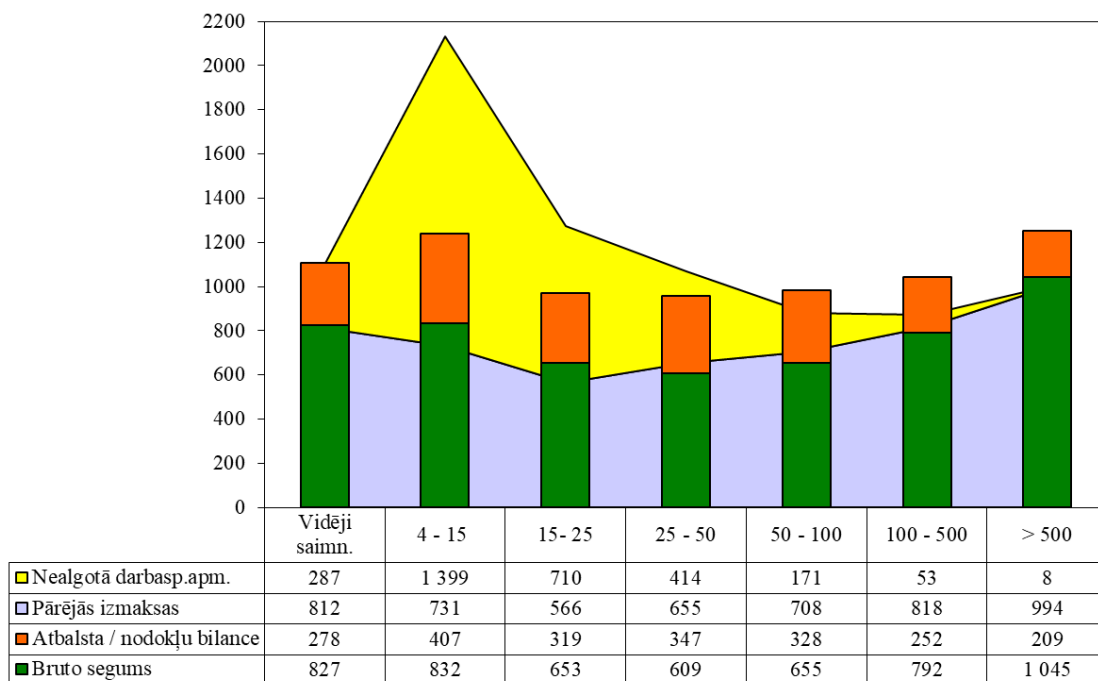
7.3. Valsts atbalsta nozīme saimniecību ienākumu veidošanā

Bieži izmantots rādītājs ekonomiskajā analīzē ir bruto segums. Lai uzņēmums strādātu ar peļņu, bruto segumam ir jābūt lielākam par pastāvīgo², pieskaitāmo izmaksu un nolietojuma summu, ko turpmāk kopā sauksim par pārējām izmaksām atšķirībā no specifiskajām ražošanas nozaru izmaksām, kas iekļautas bruto seguma aprēķinā. Ņemot vērā, ka liela daļa lauksaimnieciskās produkcijas ražotāju ir individuālās saimniecības, kur parasti ģimenes darbaspēkam gada laikā alga netiek maksāta (reizēm tiek veikti sociālā nodokļa maksājumi, dažreiz maksāta arī alga, bet parasti tam nav tieša sakara ar ieguldīto darba apjomu saimniecībā), bet ģimenes rīcībā paliek peļņa (vai no citiem avotiem jāsedz zaudējumi), tāpēc ir nepieciešams ienākumu novērtējumā iekļaut izmaksas arī nealgotajam darbaspēkam.

Saimniecību ienākumus nosaka, aprēķinot kopējo bruto segumu (apakšējais stabiņš) un saņemto ES un valsts atbalstu (bez ieguldījuma subsīdijām), kas veido stabiņa augšējo daļu (7.8. un 7.9. attēls). Laukumi attēlo bruto seguma aprēķinā neiekļautās izmaksas: pārējās ražošanas izmaksas un pierēķinātās izmaksas nealgotajam darbaspēkam. Saimniecībās īpaši svarīgi ir nosegt pierēķinātās izmaksas nealgotajam darbaspēkam, kas ir samaksa zemniekam par ieguldīto darbu. Lai varētu grafiski attēlot un salīdzināt rezultātus dažāda lieluma saimniecībās, rādītāji ir attiecināti uz ekonomisko lielumu tūkstošos eiro.

Tikai saimniecību grupā virs 500 tūkst. eiro bruto segums bez atbalsta maksājumiem nosedz visas ražošanas izmaksas (7.8. attēls). Bruto segums kopā ar atbalsta maksājumiem nosedz ražošanas izmaksas un izmaksas nealgotajam darbaspēkam grupās virs 50 tūkst. eiro, kā arī vidēji visās saimniecībās. Vislielākā peļņa veidojas saimniecību grupā virs 500 tūkst. eiro - 252 eiro (attiecinātu pret ekonomisko lielumu).

² Pēc ES metodikas, pastāvīgajās izmaksās tiek iekļautas arī darbaspēka un mašīnizmaksas, jo tās ir grūti attiecināt uz katru ražošanas nozari, lai gan arī šīs izmaksas mainās atkarībā no ražošanas apjoma nozarē.

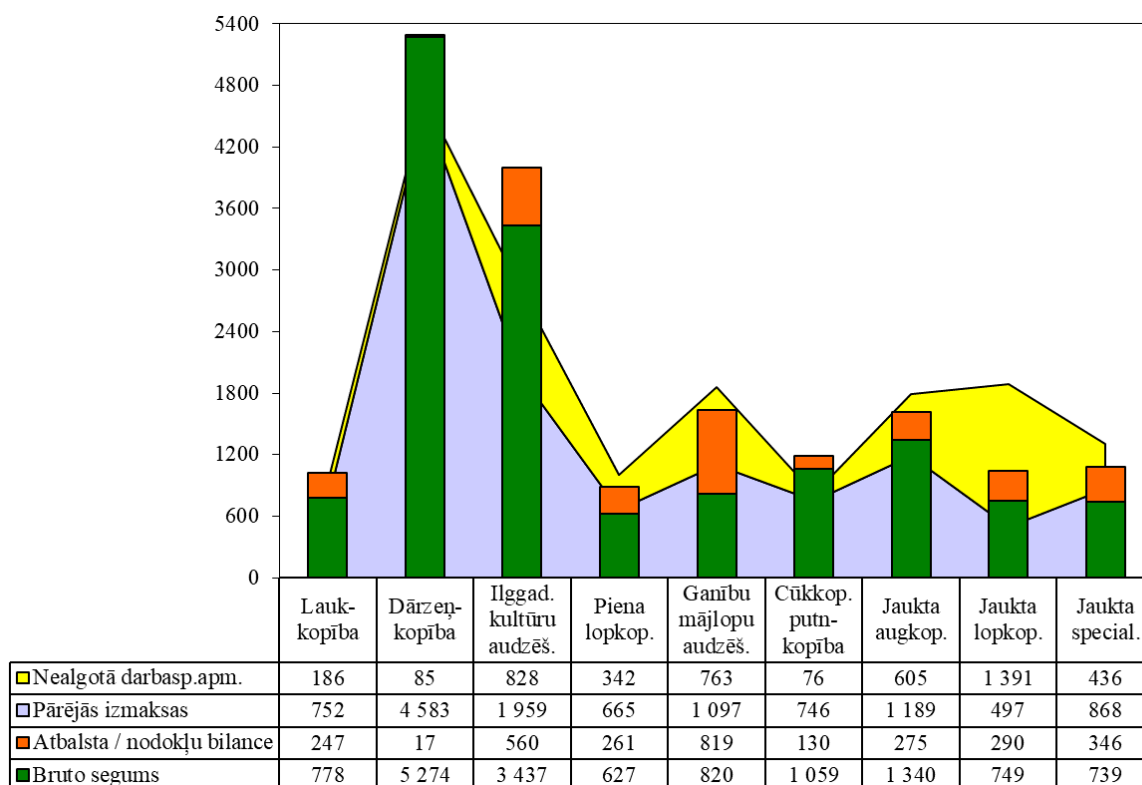
7.8. att. Saimniecību ienākumu veidošanās ekonomiskā lieluma grupās ('000 eiro) 2019. gadā, eiro uz ekonomisko lielumu '000 eiro

Avots: SUDAT

Ienākumu veidošanās atbilstoši specializācijas virzieniem redzama 7.9. attēlā. Tikai dārzenkopības, ilggadīgo kultūru audzēšanas un cūkkopības un putnkopības saimniecībās bruto segums nosedz grāmatvedībā uzskaitītās izmaksas un pierēķinātās izmaksas nealgotajam darbaspēkam. Vislielākais bruto segums uz ekonomisko lielumu ir dārzenkopības un ilggadīgo kultūru audzēšanas saimniecībās. Dārzenkopības saimniecībās tas ir 4 līdz 8 reizes lielāks nekā citas specializācijas saimniecībās. Dārzenkopības saimniecībās ar ļoti nelielu atbalstu ir peļņa 623 eiro. Savukārt ilggadīgo kultūru audzēšanas saimniecībās ir lielāks atbalsts un mazākas izmaksas, tāpēc peļņa ir vidēji 1 211 eiro (attiecināta uz ekonomisko lielumu).

Peļņa veidojas arī laukkopības un cūkkopības un putnkopības saimniecībās. Pārējo specializāciju saimniecībās peļņas nav. Jauktas lopkopības saimniecībās bruto segums nosedz ražošanas izmaksas, kas ir viszemākās starp visu specializāciju saimniecībām (497 eiro), bet nenosedz izmaksas nealgotajam darbaspēkam, kas savukārt ir visaugstākās. Pat ar atbalsta maksājumiem jauktas lopkopības saimniecībās ir vislielākie zaudējumi. Jauktas augkopības saimniecībās atbalsta maksājumi ir līdzīgi, bet grāmatvedībā uzskaitītās izmaksas ir 2 reizes lielākas un bruto segums ir gandrīz 2 reizes lielāks, tāpēc zaudējumi ir mazāki par zaudējumiem jauktas lopkopības saimniecībās.

Piena lopkopības saimniecībās ir vismazākais bruto segums. Zaudējumi ir arī ganību mājlopu audzēšanas saimniecībās, lai gan vidēji uz saimniecību ir vislielākais atbalsts – 3 reizes lielāks par atbalstu laukkopības un 2 līdz 3 reizes par atbalstu jaukto specializāciju saimniecībās.

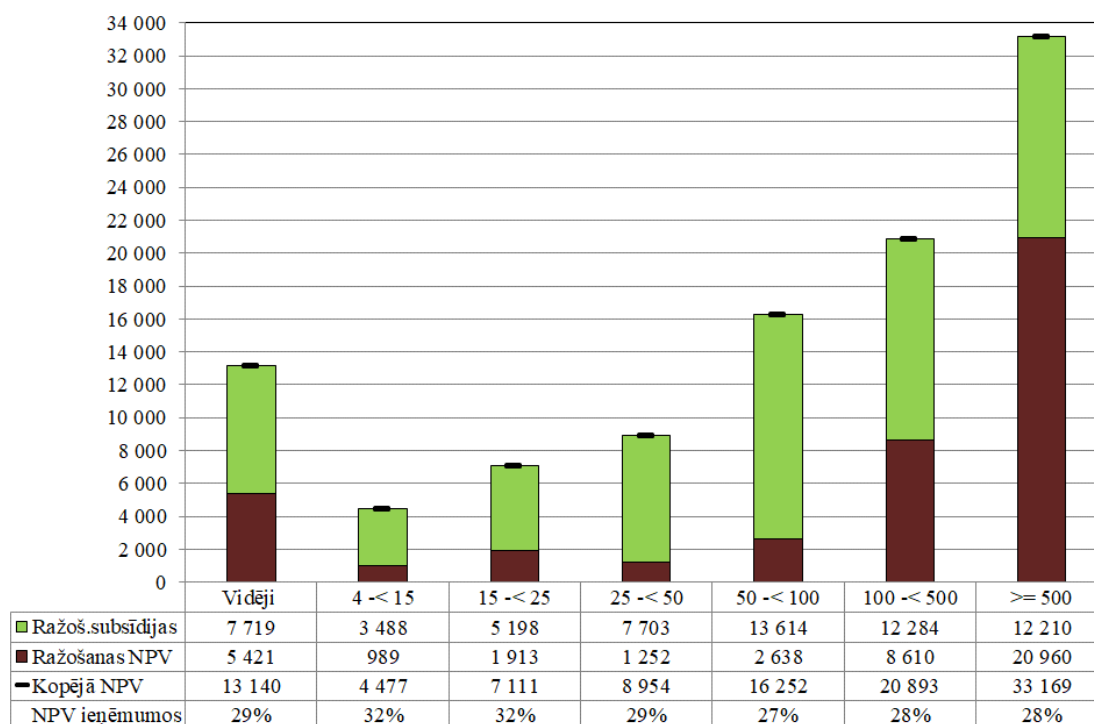
7.9. att. Saimniecību ienākumu veidošanās 2019. gadā pēc specializācijas virziena, eiro uz ekonomisko lielumu '000 eiro

Avots: SUDAT

8. Saimniecību neto pievienotā vērtība

Svarīgs saimnieciskās darbības rādītājs ir neto pievienotā vērtība NPV, kas raksturo jaunradīto vērtību uzņēmumā, izlietojot ražošanas resursus. NPV veido saražotā produkcija un ražošanas atbalsts, no kura atņemtas specifiskās un pieskaitāmās izmaksas, pamatlīdzekļu nolietojums un ražošanas nodokļi. NPV ir jānodrošina saimniecībās ieguldītā darba apmaksā, nomas un procentu maksājumi, kā arī var veidot peļņu. Salīdzināt un novērtēt dažāda lieluma saimniecību pievienoto vērtību absolūtos skaitļos nav mērķtiecīgi - lielākām saimniecībām tā noteikti būs lielāka, bet, attiecinot NPV pret kādu citu rādītāju, piemēram, darbaspēka ieguldījumu, iegūstam savstarpēji salīdzināmus rādītājus. Šajā gadījumā neto pievienotā vērtība ir attiecināta pret kopējo ieguldīto darbaspēku, izteiktu nosacītajās darbaspēka vienībās LDV. Attiecinot NPV uz pārskata gada ieņēmumiem, varam novērtēt jaunradītās vērtības daļu ieņēmumos.

2019. gadā neto pievienotā vērtība uz darbaspēka vienību pieaug līdz ar saimniecību ekonomisko lielumu no 4 477 eiro vismazāko saimniecību grupā līdz 33 169 eiro vislielāko saimniecību grupā (8.1. attēls).

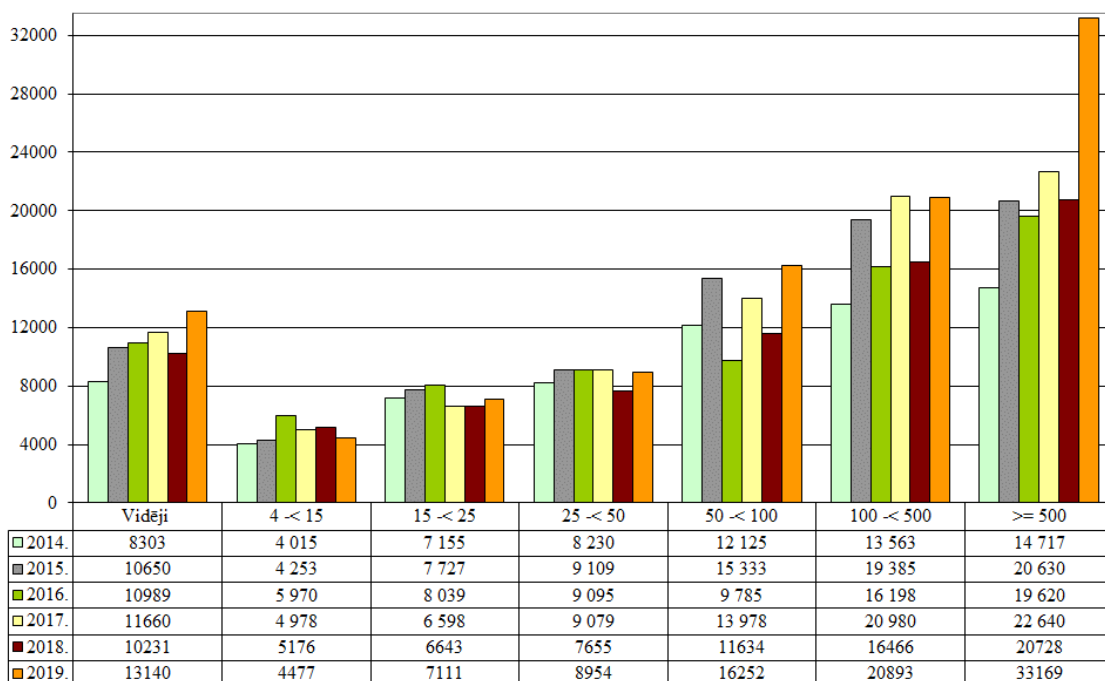

8.1. att. Neto pievienotā vērtība uz darbaspēka vienību 2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās ('000 eiro), eiro un %

Avots: SUDAT

2019. gadā visās saimniecību grupās ražošanas pievienotā vērtība ir pozitīva un gandrīz visās grupās pieaug līdz ar ekonomisko lielumu no 985 eiro vismazāko saimniecību grupā līdz 20 960 eiro vislielāko saimniecību grupā. Tikai grupā no 25 līdz 50 tūkst. eiro, ražošanas pievienotā vērtība ir par 52 % mazāka nekā iepriekšējā grupā pēc ekonomiskā lieluma. Visaugstākais ar ražošanu saistītā atbalsta līmenis uz darbaspēka vienību – 13 614 eiro - ir saimniecību grupā ar ekonomisko lielumu no 100 līdz 500 tūkst. eiro. Saimniecību grupā virs 500 tūkst. eiro tas ir par 10 % zemāks, toties šajās saimniecībās ražošanas pievienotā vērtība ir 7,9 reizes augstāka. Neto pievienotā vērtība saimniecību ieņēmumos vidēji ir 29 %, tā samazinās līdz ar saimniecību ekonomisko lielumu no 32 % vismazākajās saimniecībās līdz 27 % un 28 % grupās virs 50 tūkst. eiro

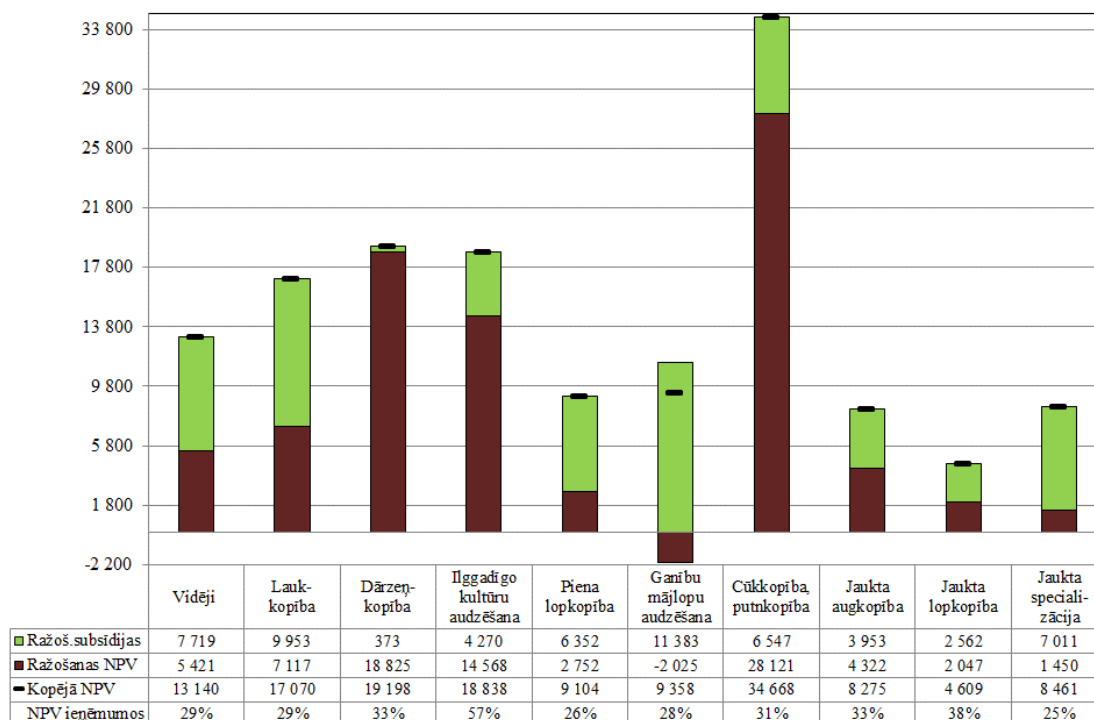
8.2. attēlā ir parādītas NPV pārmaiņas laika periodā no 2014. līdz 2019. gadam: vidēji saimniecībās 2014. gads ir zemākais punkts, turpmākos 3 gadus seko pieaugums līdz 11 660 eiro NPV uz darbaspēka vienību, 2018. gadā seko kritums par 12 % attiecībā un 2019. gadā ir sasniegta visaugstākā NPV uz darbaspēka vienību – 13 140 eiro un tā ir pieaugusi par 28 % pret 2018. gadu. 2019. gadā NPV uz darbaspēka vienību ir samazinājusies tikai vismazākajās saimniecībās par 14 %, visās pārējās saimniecību grupās tā ir palielinājusies sākot ar 7 % grupā ar ekonomisko lielumu no 15 līdz 25 tūkst eiro līdz par 60 % grupā ar ekonomisko lielumu virs 500 tūkst. eiro.

8.2. att. Saimniecību neto pievienotā vērtība uz darbaspēka vienību ekonomiskā lieluma grupās (*000 eiro) 2014.-2019. gadā, eiro

Avots: SUDAT

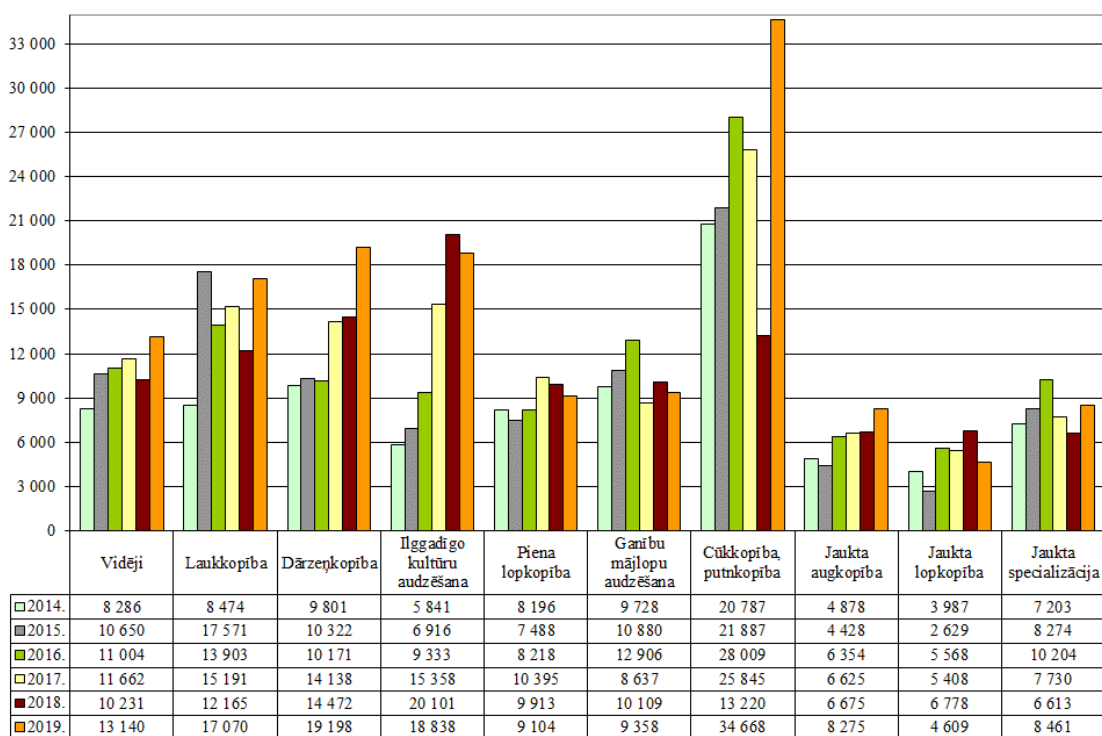
Saimniecību NPV uz darbaspēka vienību atbilstoši specializācijas virzieniem 2019. gadā visaugstākā ir cūkkopības un putnkopības saimniecībās - 34 668 eiro, šajās saimniecībās arī ražošanas neto pievienotā vērtība ir augstākā, bet ar ražošanu saistītais atbalsts sastāda 19 % (vidēji saimniecībās 59 %) (8.3. attēls). Otrs augstākais rādītājs NPV uz darbaspēka vienību ir dārzenkopības saimniecībās (19 198 eiro), bet ar ražošanu saistītais atbalsts sastāda tikai 2 %. Ilggadīgo kultūru audzēšanas saimniecībās un laukkopības saimniecībās NPV ir virs vidējā līmeņa (13 140) attiecīgi 18 838 eiro un 17 070 eiro, tomēr laukkopības saimniecībās ražošanas pievienotā vērtība ir 7 117 eiro, un ražošanas atbalsts sastāda - 58 %. Ganību mājlopu audzēšanas saimniecībās NPV uz darbaspēka vienību ir ievērojami zemāka, turklāt šajās saimniecībās ražošanas pievienotā vērtība ir negatīva un atbalsts sastāda 121 % no kopējā NPV .

8.3. att. Saimniecību neto pievienotā vērtība uz darbaspēka vienību 2019. gadā pēc specializācijas virziena, eiro un %

Avots: SUDAT

Analizējot NPV pārmaiņas laikā kopš 2014. gada saimniecībās pēc specializācijas virziena, redzam, ka tendences saimniecību grupās ir atšķirīgas (8.4. attēls). Viskrasākās pārmaiņas notiek cūkkopības un putnkopības saimniecībās, pēc ievērojama krituma iepriekšējā periodā, 2019. gadā ir pieaugums 2,6 reizes, sasniedzot augstāko rādītāju – 34 668 eiro attiecībā pret citu specializāciju saimniecībām. Konsekventi NPV uz darbaspēka vienību kāpj dārzenkopības saimniecībās, kur pieaugums ir 33 %, sasniedzot otru augstāko rādītāju 2019. gadā attiecībā pret citu specializāciju saimniecībām. Arī laukkopības, jauktas augkopības un jauktas specializācijas saimniecības ir vērojams NPV pieaugums no 24 % līdz 40 % robežas. 2019. gadā ilggadīgo kultūru audzēšanas saimniecībās NPV samazinās par 10 %, bet vislielākais samazinājums NPV uz darbaspēka vienību par 32 % ir jauktas lopkopības saimniecībās.

8.4. att. Saimniecību neto pievienotā vērtība uz darbaspēka vienību atbilstoši specializācijas virzieniem 2014.-2019. gadā, eiro

Avots: SUDAT

9. Saimniecību maksātspēja

Maksātspēja ir saimniecību spēja segt īstermiņa un ilgtermiņa saistības, ko tās uzņēmušas, lai varētu turpināt vai paplašināt savu biznesu. Saistību īpatsvars bilancē 2019. gadā vidēji saimniecībās ir 34,1 %, no tām īstermiņa saistības ir 11,6 % (9.1. tabula).

9.1. tabula. Saistību īpatsvars bilancē un likviditātes koeficienti ekonomiskā lieluma grupās

Lieluma grupa '000 eiro Saistības	Gads	Vidēji saimn.	4-15	15-25	25-50	50-100	100-500	500 un vairāk
Kopā saistības,%	2019.	34,1	8,4	12,5	14,5	30,8	38,1	49,8
	2018.	33,7	7,5	11,4	18,4	29,9	38,4	50,7
Īstermiņa saistības,%	2019.	11,6	2,6	2,9	5,2	9,5	13,8	16,9
	2018.	11,4	2,1	4,2	6,0	9,6	13,3	17,2
Likviditātes koeficients	2019.	2,1	8,7	7,9	5,6	2,8	2,0	1,3
	2018.	2,1	10,5	5,8	5,2	2,9	2,0	1,2

Avots: SUDAT

Vismazākajās saimniecībās ar ekonomisko lielumu līdz 15 tūkst. eiro saistības ir tikai 8,4 %, bet īstermiņa saistības 2,6 % no bilances vērtības. Saistību īpatsvars pieaug līdz ar ekonomisko lielumu, un vislielāko saimniecību grupā ar ekonomisko lielumu virs 500 tūkst. eiro kopējās saistības sasniedz 49,8 % no bilances vērtības, bet īstermiņa saistības – 16,9 %. Salīdzinot ar 2018. gadu, saistību īpatsvars bilancē vidēji saimniecībās

ir neliels palielinājums par 0,4 procentpunktiem, pieaugums no 0,9 līdz 1,1 kredītprocentiem 2019. gadā ir mazākajās saimniecībās ar ekonomisko lielumu līdz 25 tūkst eiro un saimniecību grupā ar ekonomisko lielumu no 50 līdz 100 tūkst. eiro, pārējās ekonomisko lielumu grupās tas ir samazinājies, attiecīgi grupās virs 100 tūkst eiro no 0,3 līdz 0,9 kredītprocentiem un grupā no 25 līdz 50 tūkst. eiro ir vislielākais kredītprocentu samazinājums - par 3,9 procentpunktiem. Īstermiņa saistību īpatsvars vidēji saimniecībās ir nedaudz palielinājies par 0,2 procentpunktiem.

Likviditātes koeficients ir rādītājs, kas raksturo saimniecību maksātspēju - vai apgrozāmo līdzekļu daudzums ir pietiekošs īstermiņa saistību segšanai. Likviditāte 2019. gadā vidēji saimniecībās ir iepriekšējā gada līmenī, nebūtiskas izmaiņas vai arī tādā pašā līmenī likviditātes rādītājs ir saimniecībās ar ekonomisko lielumu virs 50 tūkst. eiro. Grupā no 4 līdz 15 tūkst. eiro likviditātes koeficients samazinājies par 1,5 procentpunktiem, bet grupā no 15 līdz 25 tūkst. eiro pieaudzis par 2,1 procentpunktiem. Vismazākajās saimniecībās likviditātes rādītāji tradicionāli ir ļoti augsti, tomēr tas neliecina par šo saimniecību labo finansiālo stāvokli, bet drīzāk gan par problēmām piesaistīt finansiālos līdzekļus no ārienes.

Analizējot rādītājus pēc saimniecību specializācijas virziena, 2019. gadā lielākais saistību īpatsvars bilancē ir dārzenkopības saimniecībās – 43,3 %, īstermiņa – 19,0 %, laukkopības saimniecībās – attiecīgi 37,5 % un 13,7 % un cūkkopības un putnkopības saimniecībās - 35,7% un 11,3 % (9.2. tabula).

9.2. tabula. Saistību īpatsvars bilancē un likviditātes koeficienti, atbilstoši specializācijas virzieniem

Specializācija Saistības	Gads	Lauk- kopība	Dārzen- kopība	Ilggad. kultūras	Piena lopkop.	Ganību mājlopi	Cūkkop., putnkop.	Jaukta augkop.	Jaukta lopkop.	Jaukta specializ.
Kopā saistības,%	2019.	37,5	43,5	15,8	32,4	19,6	35,7	14,1	6,8	34,6
	2018.	37,9	44,7	18,0	28,9	22,2	36,5	9,3	6,3	36,7
Īstermiņa saistības,%	2019.	13,7	19,0	5,9	9,9	4,5	11,3	4,4	2,2	11,8
	2018.	13,3	31,2	7,5	8,4	5,2	11,4	3,4	1,9	12,0
Likviditātes koeficients	2019.	1,9	1,1	8,9	2,3	5,2	2,3	4,4	9,0	2,0
	2018.	1,8	0,9	7,8	2,8	5,0	1,9	5,6	10,2	2,0

Avots: SUDAT

2019. gadā turpinās kopējā saistību īpatsvara palielinājums piena lopkopības saimniecībās par 3,5 un 2 procentpunktiem, bet, lai arī, jauktas augkopības saimniecībās 2019. gadā ir lielākais kredītprocentu pieaugums par 4,8 un 1,0 procentpunktiem, tas ir viens no zemākajiem saistību īpatsvaram bilancē. Vismazākais īpatsvars, tāpat kā iepriekšējos gados, ir jauktas lopkopības saimniecībās, kur saistību īpatsvars bilancē ir – 6,8% un īstermiņa saistību īpatsvars – 2,2%. Vismazākais likviditātes koeficients ir dārzenkopības 1,1, laukkopības 1,9 un jauktas specializācijas saimniecībās – 2. Savukārt lielākais likviditātes koeficients – jauktas lopkopības specializācijas saimniecībās – 9 ar vislielāko samazinājumu salīdzinot ar iepriekšējo gadu par 1,2 procentpunktiem un ilggadīgo kultūru audzēšanas specializācijas saimniecībās – 8,9 ar vislielāko palielinājumu – par 1,1 procentpunktiem, salīdzinot ar iepriekšējo gadu.

10. Saimniecību ieguldījumi

Vidēji saimniecībās saistību īpatsvars 2019. gadā bilancē ir nedaudz palielinājies, salīdzinot ar 2018. gadu, bet neto ieguldījumu vērtība³ ir samazinājusies par 43 % un visā 8 gadu periodā tā ir viena no zemākajām, vēl zemāka ir tikai 2014. gadā. (10.1. tabula). Tieši lielākās saimniecības visvairāk ietekmēja vidējo neto ieguldījumu vērtības samazinājumu, īpaši liels samazinājums ir grupās no 100 līdz 500 tūkst. eiro un virs 500 tūkst. eiro – par 61 % un 46 %, arī vismazākajās saimniecībās līdz 15 tūkst. eiro ir liels samazinājums – par 33 %. Grupā no 15 līdz 25 tūkst. eiro neto ieguldījumi ir iepriekšējā gada līmenī, un tikai grupā no 25 līdz 50 tūkst. eiro ir pieaugums – par 35 %. bet arī šajā grupā, tāpat kā visās pārējās grupās 2019. gadā nolietojums ir pārsniedzis neto ieguldījumus 1,2 līdz 2,5 reizes.

10.1. tabula. Saimniecību ieguldījumi un nolietojums 2012.-2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās, eiro

Lieluma grupa '000 eiro	Vidēji saimn.	4 - 15	15 - 25	25 - 50	50 - 100	100 - 500	> 500
Ieguldījumi 2019	17 166	3 149	4 219	8 564	28 696	75 151	521 141
Nolietojums 2019	10 640	2 042	2 666	5 623	15 927	53 666	283 872
Neto ieguldījumi 2019	6 526	1 108	1 553	2 941	12 769	21 485	237 269
Neto ieguldījumi 2018	11 397	1 663	1 527	2 182	16 100	55 332	440 455
Neto ieguldījumi 2017	9 368	1 433	1 857	4 910	8 791	67 793	240 876
Neto ieguldījumi 2016	9 380	2 395	3 164	3 077	7 912	44 964	272 824
Neto ieguldījumi 2015	7 784	-200	2 541	6 157	18 485	55 729	288 041
Neto ieguldījumi 2014	4 430	-259	80	-338	5 979	34 237	269 994
Neto ieguldījumi 2013	9 189	526	-189	2 534	7 220	66 570	523 379
Neto ieguldījumi 2012	10 997	494	1 625	7 708	15 035	83 801	830 039

Avots: SUDAT

Ieguldījumiem var būt vairāki finansēšanas avoti:

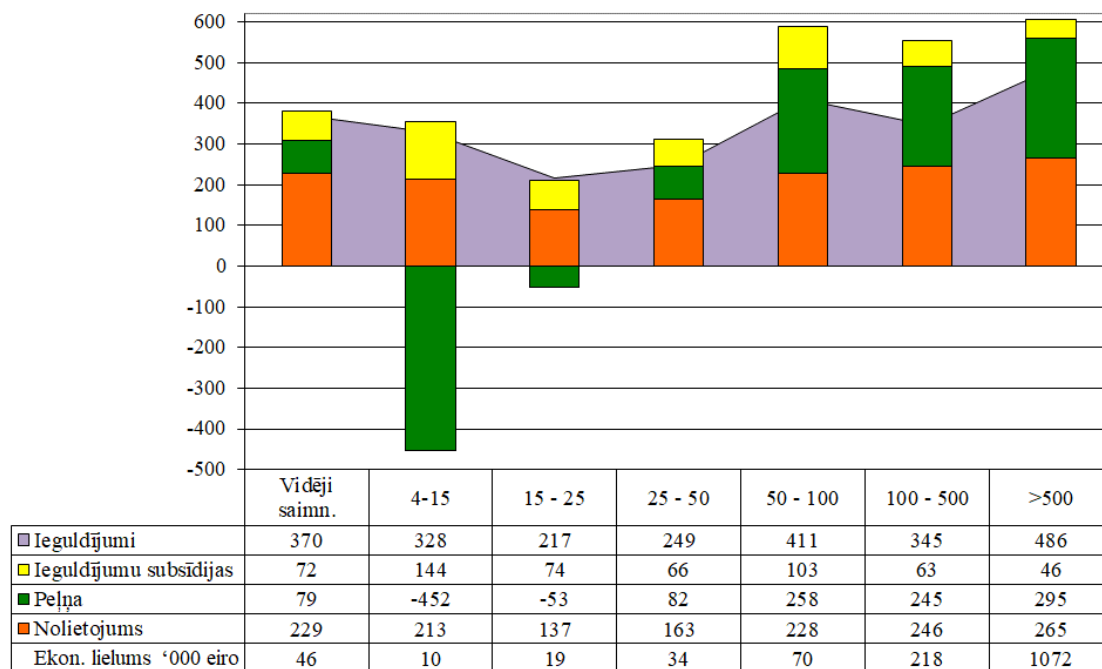
- aprēķinātais nolietojums, kura reinvestēšana nodrošina pamatlīdzekļu uzturēšanu iepriekšējā līmenī,
- ieguldījumu subsīdijas,
- peļņa, par kuras izlietojumu lemj īpašnieks,
- no ārienes piesaistītais kapitāls.

Šajā nodaļā analizēsim tikai saimniecību pašu līdzekļus. Nepieciešams uzsvērt, ka ieguldījumus un to finansēšanas avotus nevar vērtēt katrā konkrētā saimniecībā, bet gan izmantot tikai visa sektora vērtējumam, jo visi šie procesi nenorit vienlaikus: lielāks nolietojums ir saimniecībās, kas investīcijas jau veikušas un kurām papildu ieguldījumi varbūt pat nav vajadzīgi, vai arī tie lielo parādsaistību dēļ nav iespējami.

Lai varētu grafiski attēlot un salīdzināt dažāda lieluma saimniecības, dati ir attiecināti uz saimniecību ekonomisko lielumu. 2019. gadā saimniecību grupās pēc ekonomiskā lieluma pašu līdzekļi tiek pārsniegti mazāko saimniecību grupās līdz 25 tūkst. eiro,

³ Iegādātie pamatlīdzekļi mīnus pārskata gadā aprēķinātais nolietojums

lielākajās saimniecībās pašu līdzekļi ir pietiekami vai pārsniedz ieguldījumus (10.1. attēls).

10.1. att. Saimniecību ieguldījumi un pašu finansēšanas līdzekļi 2019. gadā ekonomiskā lieluma grupās uz ekonomiskā lieluma vienību ('000 eiro), eiro⁴

Avots: SUDAT

Vidēji saimniecībās pašu līdzekļi nodrošina 83 % no ieguldījumiem, vislielākās investīcijas attiecībā pret ekonomisko lielumu ir grupā virs 500 tūkst. eiro (486 eiro), kur pašu līdzekļi ir pietiekami, kā arī grupā no 50 līdz 100 tūkst. eiro (411 eiro). Vismazākie ieguldījumi 2019. gadā ir grupā no 15 līdz 25 tūkst. eiro (217 eiro) šeit arī peļņas rādītāji ir negatīvi

Analizējot rezultātus pēc specializācijas virziena, gandrīz visās saimniecību grupās ieguldījumu vērtība ir samazinājusies, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. (10.2. tabula) Vislielākā neto ieguldījumu vērtība 2019. gadā ir cūkkopības un putnkopības specializācijas saimniecībās, tomēr šajā grupā vērojams arī viens no lielākajiem ieguldījuma vērtības samazinājumiem, vēl lielāks samazinājums ir dārzenkopības specializācijas saimniecībās, kur neto ieguldījumu vērtība ir negatīva. Negatīvs neto ieguldījumu vērtības rādītājs ir arī grupā pēc specializācijas virziena: jauktas lopkopības saimniecībās un jauktas specializācijas saimniecībās, tas ir saistīts ar lielākām investīcijām iepriekšējos gados un attiecīgi 2019. gadā ar lielāku nolietojumu. 2019. gadā neliels ieguldījumu vērtības pieaugums ir vērojams tikai ilggadīgo stādījumu audzēšanas specializācijas saimniecībās. Jāatzīmē gan, ka izlases saimniecību kopa ik gadus mainās, kādām saimniecībām pārtraucot vai citām uzsākot dalību SUDAT, un tas arī var ietekmēt rezultātus. Pēc specializāciju virziena tikai cūkkopības un putnkopības saimniecībās 2019. gadā neto ieguldījumi pārsniedz nolietojuma vērtību 2,5 reizes, tas liecina par saimniecību ieguldījumiem attīstībā, pārējās saimniecībās nolietojums ir pārsniedzis neto ieguldījumus.

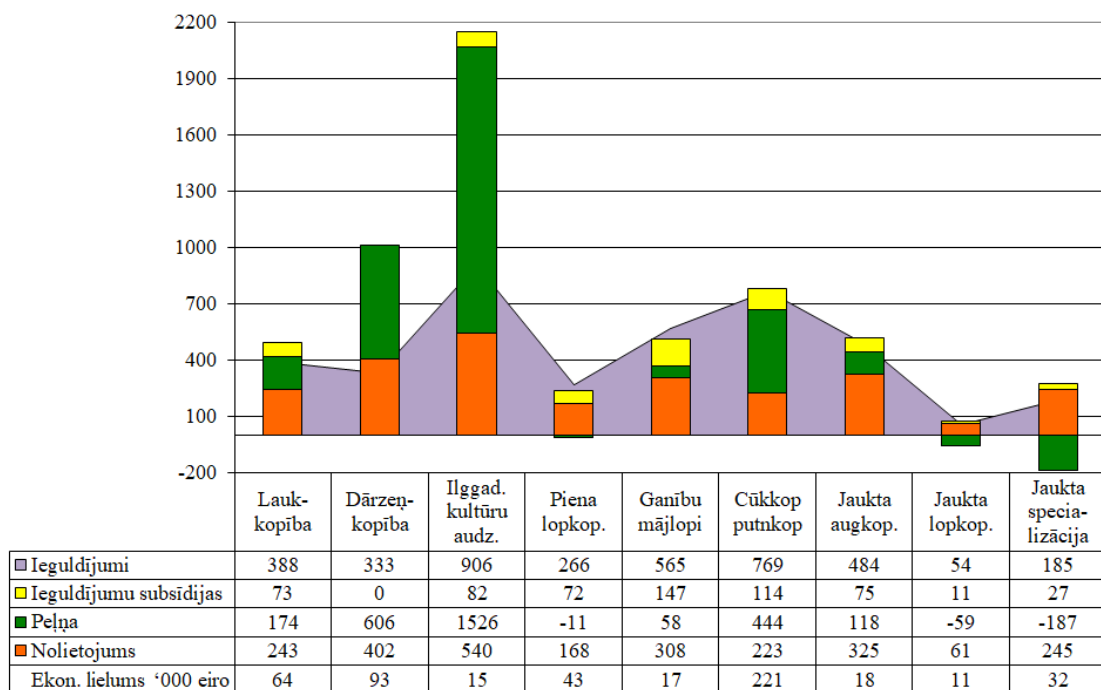
⁴ Grafiski attēlojamu rādītāju iegūšanai visi pamatrādītāji ir izdalīti ar ekonomisko lielumu 1 000 eiro, un tas ir parādīts tabulas pēdējā rindā

10.2. tabula. Saimniecību ieguldījumi un nolietojums 2012.-2019. gadā pēc specializācijas virziena, eiro

	Lauk- kopība	Dārzen- kopība	Ilggad. kult. audz.	Piena lopkop.	Ganību mājlopi	Cūkkop., putnkop.	Jaukta augkop.	Jaukta lopkop.	Jaukta specializ.
Ieguldījumi 2019	24 713	31 072	13 202	11 509	9 789	169 551	8 913	616	5 878
Nolietojums 2019	15 455	37 582	7 871	7 276	5 340	49 109	5 993	1 935	7 800
Neto ieguld. 2019	9 258	-6 510	5 331	4 233	4 450	120 441	2 921	-1 319	-1 922
Neto ieguld. 2018	15 448	11 642	4 979	8 911	6 303	137 574	4 023	1 861	6 183
Neto ieguld. 2017	18 270	4 506	1 082	5 722	3 560	1 343	1 598	228	7 773
Neto ieguld. 2016	21 485	18 058	9 204	3 933	7 623	10 255	-393	5 137	5 955
Neto ieguld. 2015	15 892	15 578	433	3 083	3 876	75 749	17 739	-1 323	3 837
Neto ieguld. 2014	8 803	-3 675	6 223	5 306	-1 519	45 267	-701	84	1 242
Neto ieguld. 2013	18 334	-9 108	2 413	4 454	3 470	87 353	1 665	18 334	-9 108
Neto ieguld. 2012	18 319	28 724	-460	4 949	5 804	198 458	1 098	18 319	28 724

Avots: SUDAT

Analizējot ieguldījumus un pašu līdzekļus to finansēšanai pēc saimniecību specializācijas virziena, redzam, ka pašu līdzekļi pietiek laukkopības, dārzenkopības un ilggadīgo kultūru saimniecībās un vislielākās investīcijas attiecībā pret ekonomisko lielumu ir ilggadīgo kultūru audzēšanas specializācijas saimniecībās (906 eiro). Jauktas augkopības specializācijas saimniecībās, kopā ar ieguldījuma subsīdijām, nodrošina ieguldījumus. Pārējās saimniecībās pēc specializāciju virziena pašu līdzekļi nodrošina ieguldījumus no 31 % līdz 87 % robežās, bet jauktas lopkopības specializācijas saimniecībās pašu līdzekļi tiek pārsniegti visvairāk, nodrošinot tikai 4 % no ieguldījumiem. (10.2. attēls).

10.2. att. Saimniecību ieguldījumi un pašu finansēšanas līdzekļi 2019. gadā pēc specializācijas virziena uz ekonomiskā lieluma vienību ('000 eiro), eiro⁵

Avots: SUDAT

⁵ Grafiski attēlojamu rādītāju iegūšanai visi pamatrādītāji ir izdalīti ar ekonomisko lielumu 1 000 eiro, kas dots datu tabulas pēdējā rindā

KOPSAVILKUMS

1. SUDAT izlases kopu par 2019. gadu veido 1000 saimniecības. Izlases kopa nodrošina pietiekamu saimniecību pārstāvniecību pēc specializācijas un ekonomiskā lieluma, bet tā kā nav iespējams nodrošināt atbilstošu pārstāvniecību reģionālā griezumā, rezultāti pa reģioniem netiek publicēti.
2. 2019. gadā vidēji saimniecības apsaimnieko 65,5 ha LIZ. Salīdzinot ar 2018. gadu, apsaimniekotās LIZ platības saimniecībās ir palielinājušās vidēji par 1,5 ha.
3. Gandrīz puse no saimniecību apsaimniekotās LIZ ir nomāta – vidēji 46,7 %: vismazākais šo platību īpatsvars ir ekonomiskā lieluma grupā no 4 līdz 15 tūkstošiem eiro – 39,7 %, bet saimniecībās ar ekonomisko lielumu virs 50 tūkstošiem eiro ap 50 %. Salīdzinot ar 2018. gadu, nomātās LIZ platības ir palielinājušās vidēji par 1,5 ha, un relatīvi par 1,2 procentpunktiem.
4. Citiem iznomātās platības ir samazinājušās no 1,8 ha LIZ 2018. gadā uz 1,38 ha 2019. gadā. Arī neizmantotās LIZ platības vidēji saimniecībās 2019. gadā ir samazinājušās attiecīgi par 0,1 ha un relatīvi par 0,2 procentpunktiem.
5. Vidēji saimniecību ekonomiskais lielums uz LIZ platību 2019. gadā ir 708 eiro – pieaugums pret 2018. gadu par 16 eiro.
6. Vidēji saimniecībās lielākās platības aizņem graudaugi (44 %) un lopbarība (pļavas un ganības, un lopbarības kultūras aramzemē - kopā 39 %), mazākajās saimniecībās dominē lopbarības platības, lielākajās graudaugi. Galvenās graudaugu kultūra saimniecībās ir kvieši - vidēji saimniecībās 68,5 % un mieži – 12 %.
7. Mājlopu skaits saimniecībās pieaug līdz ar ekonomisko lielumu, īpaši straujš kāpums ir vislielāko saimniecību grupā virs 500 tūkst. eiro, pārsniedzot vidējos rādītājus desmitiem reizu: sivēniem – 73 reizes, cūkām – 65 reizes un slaucamajām govīm 18 reizes. Vislielākais putnu skaits ir ekonomiskā lieluma grupā no 100 līdz 500 tūkst. eiro, pārsniedzot vidējos rādītājus 5 reizes. Bišu saimes, kā arī aitas un kazas tiek audzētas saimniecībās ar ekonomisko lielumu zem 500 tūkst. eiro, truši - mazāko saimniecību grupās līdz 50 tūkst. eiro, bet zirgu skaits ir nenozīmīgs Latvijas lauku saimniecībās.
8. 2019. gadā vairākās mājlopu grupās ir vērojams samazinājums, būtiski samazinājums ir putniem, nedaudz aitām, kazām, trušiem, arī slaucamo govju skaits ir samazinājies salīdzinājumā ar 2018. gadu. Sivēnu skaits vidēji saimniecībās 2019. gadā ir lielākais visā periodā un cūku skaits ir sasniedzis 2015. gada rādītājus.
9. 2019. gadā tika iegūtas rekordražas daudzās kultūrās, graudaugu un rapša ražas pieaugums pret 2018. gadu ir no 21 % līdz 35 %, un vislielākais ražības pieaugums 2019. gadā ir miežiem un rapsim attiecīgi par 34 % un 35 %. 2019. gadā kartupeļu ražība ir sasniegusi augstāko rādītāju apskates periodā un ir 19,8 tonnas no hektāra. 2019. gadā vidējais piena izslaukums salīdzinot ar 2018. gadu saimniecībās ir pieaudzis par 0,2 tonnām no govīm un ir 2017. gada līmenī – 6,6 tonnas no govīm.
10. Tradicionāli zemākās ražas iegūst saimniecībās ar ekonomisko lielumu līdz 50 tūkst. eiro, bet vislielākajās saimniecībās ražība ir ievērojami augstāka, pārsniedzot mazāko saimniecību rādītājus 1,5 līdz 2,8 reizes. Zemākais piena izslaukums ir vismazākajās saimniecībās - 4,95 tonnas no govīm, kamēr vislielākajās saimniecībās tas sasniedz 8,95 tonnas no govīm.
11. 2019. gadā graudaugu cenas ir samazinājušās pret 2018. gadu, bet ir augstākas nekā iepriekšējā periodā.

12. Piena cena 2017. gadā ir visaugstākā, sasniedzot 309 eiro par tonnu, 2018. gadā vērojams kritums par 7 %, salīdzinot ar 2018. gadu, bet 2019. gadā pārdošanas cena ir pieaugusi par 4 %, sasniedzot 299 eiro par.

13. Kartupeļu cena konsekventi ik gadu palielinās un 2019. gadā sasniedz 167 eiro par tonnu.

14. Saimniecību ieņēmumu struktūrā dominē augkopības izlaide - tās īpatsvars pārskata periodā variē robežās no 45 % (2015. gads) līdz 38 % (2018. gads). Lopkopības izlaides īpatsvars šai periodā svārstās no 23 % (2015. un 2016. gads) līdz 29 % (2014. gads). ES un nacionālo maksājumu daļa no 2014. līdz 2019. gadam svārstās 16 % līdz 24 % robežās: vismazākā tā ir 2019. gadā, vislielākā 2016. gadā.

15. Vislielākais atbalsta īpatsvars (25 %) ieņēmumu struktūrā ir vidējo saimniecību grupā no 25 līdz 50 tūkst. eiro. Vislielāko saimniecību grupā virs 500 tūkst. eiro tas ir tikai 10 %.

16. Vidēji saimniecībās 2019. gadā neto apgrozījums veido 84 %, saimniecībā izlietotā produkcija 9,5 %, pārējie ieņēmumi 2,5 %, mājsaimniecībā patērētais – 1 % no izlaides vērtības. Pieaugot saimniecību ekonomiskajam lielumam, neto apgrozījuma īpatsvars palielinās no 74 % mazākajās saimniecībās līdz 86 % vislielākajās saimniecībās. Saimniecībā patērētās produkcijas īpatsvars vislielākais ir saimniecību grupās līdz 50 tūkst. eiro – 17 līdz 19 %, bet, pieaugot saimniecību ekonomiskajam lielumam, samazinās līdz 6 %. Līdzīga tendence ir izlietotajam personīgajam patēriņam, kur vismazāko saimniecību grupā īpatsvars ir 6 %, bet vislielāko saimniecību grupā tikai 0,01 %.

17. Dārzenkopības, ilggadīgo kultūru audzēšanas, kā arī jauktas augkopības saimniecībās neto apgrozījuma īpatsvars pārsniedz 90 %, augkopības saimniecībās tas ir 89 %, cūkkopības un putnkopības saimniecībās 85 %, piena lopkopības 78 %, jauktas specializācijas saimniecībās 74 %, bet zemākais tas ir jauktas lopkopības - 66 % un ganību mājlopu audzēšanas specializācijas saimniecībās - 64 %. Krājumu starpība negatīva ir jauktas augkopības, dārzenkopības un ilggadīgo kultūru audzēšanas specializācijas saimniecībās (-0,4 līdz -3 %).

18. Atbalsta maksājumu struktūrā 2019. gadā vislielākais īpatsvars – 60 % ir vienotajam platību maksājumam (VPM) kopā ar zaļināšanas maksājumu. Atbalsta maksājumu struktūrā nākošais lielākais īpatsvars ir atbalsta maksājumi lopkopībai (14 %). Tālāk seko atbalsts bioloģiskās lauksaimniecības saglabāšanai vai attīstībai - 9 % un pārējie maksājumi - 8 %. Atbalsta augkopībai īpatsvars ir 5 % un LAP maksājumi 4 %,

19. Vislielākais īpatsvars VPM kopā ar zaļināšanas maksājumu ir saimniecību grupā no 100 līdz 500 tūkst. eiro – 63 %, bet vismazākais lielajās saimniecībās virs 500 tūkst. eiro - 56 %. Vismazāko saimniecību grupā vislielākais īpatsvars 29 % ir LAP maksājumiem, kas ietver atbalstu mazām lauku saimniecībām un jauniem lauksaimniekiem. Atbalsts bioloģiskajai lauksaimniecībai ir nozīmīgs saimniecību grupās līdz 50 tūkst. eiro (15 %), bet vislielāko saimniecību virs 500 tūkst. eiro grupā nav bioloģiskās produkcijas ražotāju. Atbalsta īpatsvars lopkopībai variē robežās no 11 % vismazākajās saimniecībās līdz 20 % vislielākajās, līdzīgi arī atbalsts augkopībai no 3 % vismazākajās saimniecībās līdz 6 % vislielāko saimniecību grupā.

20. Ar ražošanu saistītais atbalsts pret izlaides vērtību uz 1 eiro, vislielākais ir saimniecībās līdz 50 tūkst. eiro - 31 līdz 34 centu robežās un pakāpeniski samazinās līdz ar ekonomisko lielumu līdz 12 centiem vislielāko saimniecību grupā. Savukārt ieguldījumu subsīdiju attiecība pret teorētiski noteikto saimniecību ražošanas potenciālu (ekonomisko lielumu) mazākajās saimniecībās līdz 15 tūkst. eiro ir 14 centi, bet pārējās saimniecībās 5 līdz 10 centu robežās.

21. Pēc specializācijas virziena ar ražošanu saistītais atbalsts pret izlaides vērtību uz 1 eiro vislielākais ir ganību mājlopu audzēšanas saimniecībās (51 cents), bet pārējo specializāciju saimniecībās no 6 līdz 27 centiem. Augstākā ieguldījumu subsīdiu attiecība pret ekonomisko lielumu - 15 centi - ir ganību mājlopu audzēšanas saimniecībās, bet pārējo specializāciju saimniecībās 3 līdz 11 centu robežās.

22. Tikai saimniecību grupā virs 500 tūkst. eiro bruto segums bez atbalsta maksājumiem nosedz visas ražošanas izmaksas 2019. gadā. Bruto segums kopā ar atbalsta maksājumiem nosedz ražošanas izmaksas un izmaksas nealgotajam darbaspēkam grupās virs 50 tūkst. eiro, kā arī vidēji visās saimniecībās. Vislielākā peļņa veidojas saimniecību grupā virs 500 tūkst. eiro - 252 eiro (attiecinātu pret ekonomisko lielumu).

23. Tikai dārzenkopības, ilggadīgo kultūru audzēšanas un cūkkopības un putnkopības saimniecībās bruto segums nosedz grāmatvedībā uzskaitītās izmaksas un pierēķinātās izmaksas nealgotajam darbaspēkam. Vislielākais bruto segums uz ekonomisko lielumu ir dārzenkopības un ilggadīgo kultūru audzēšanas saimniecībās. Dārzenkopības saimniecībās tas ir 4 līdz 8 reizes lielāks nekā citas specializācijas saimniecībās. Peļņa veidojas arī laukkopības un cūkkopības un putnkopības saimniecībās. Piena lopkopības saimniecībās ir vismazākais bruto segums. Zaudējumi ir arī ganību mājlopu audzēšanas saimniecībās, lai gan vidēji uz saimniecību ir vislielākais atbalsts – 3 reizes lielāks par atbalstu laukkopības un 2 līdz 3 reizes par atbalstu jaukto specializāciju saimniecībās.

24. 2019. gadā visās saimniecību grupās ražošanas pievienotā vērtība ir pozitīva un gandrīz visās grupās pieaug līdz ar ekonomisko lielumu no 989 eiro vismazāko saimniecību grupā līdz 20 960 eiro vislielāko saimniecību grupā. Tikai grupā no 25 līdz 50 tūkst. eiro, ražošanas pievienotā vērtība ir par 52 % mazāka nekā iepriekšējā grupā pēc ekonomiskā lieluma. Visaugstākais ar ražošanu saistītā atbalsta līmenis uz darbaspēka vienību – 13 614 eiro - ir saimniecību grupā ar ekonomisko lielumu no 100 līdz 500 tūkst. eiro. Saimniecību grupā virs 500 tūkst. eiro tas ir par 10 % zemāks, toties šajās saimniecībās ražošanas pievienotā vērtība ir 7,9 reizes augstāka.

25. NPV: vidēji saimniecībās 2014. gads ir zemākais punkts, turpmākos 3 gadus seko pieaugums līdz 11 660 eiro NPV uz darbaspēka vienību, 2018. gadā seko kritums par 12 % attiecībā un 2019. gadā ir sasniegta visaugstākā NPV uz darbaspēka vienību – 13 140 eiro un tā ir pieaugusi par 28 % pret 2018. gadu. 2019. gadā NPV uz darbaspēka vienību ir samazinājusies tikai vismazākajās saimniecībās par 14 %, visās pārējās saimniecību grupās tā ir palielinājusies sākot ar 7 % grupā ar ekonomisko lielumu no 15 līdz 25 tūkst. eiro līdz par 60 % grupā ar ekonomisko lielumu virs 500 tūkst.

26. NPV uz darbaspēka vienību atbilstoši specializācijas virzieniem 2019. gadā visaugstākā ir cūkkopības un putnkopības saimniecībās - 34 668 eiro, šajās saimniecībās arī ražošanas neto pievienotā vērtība ir augstākā, bet ar ražošanu saistītais atbalsts sastāda 19 % (vidēji saimniecībās 59 %). Otrs augstākais rādītājs NPV uz darbaspēka vienību ir dārzenkopības saimniecībās (19 198 eiro), bet ar ražošanu saistītais atbalsts sastāda tikai 2 %. Ganību mājlopu audzēšanas saimniecībās NPV uz darbaspēka vienību ir ievērojami zemāka, turklāt šajās saimniecībās ražošanas pievienotā vērtība ir negatīva un atbalsts sastāda 121 % no kopējā NPV.

27. Saistību īpatsvars bilancē 2019. gadā vidēji saimniecībās ir 34,1 %, no tām īstermiņa saistības ir 11,6 %. Vismazākajās saimniecībās ar ekonomisko lielumu līdz 15 tūkst. eiro saistības ir tikai 8,4 %, bet īstermiņa saistības 2,6 % no bilances vērtības. Saistību īpatsvars pieaug līdz ar ekonomisko lielumu, un vislielāko saimniecību grupā ar

ekonomisko lielumu virs 500 tūkst. eiro kopējās saistības sasniedz 49,8 % no bilances vērtības, bet īstermiņa saistības – 16,9 %.

28. Likviditāte 2019. gadā vidēji saimniecībās ir iepriekšējā gada līmenī, nebūtiskas izmaiņas vai arī tādā pašā līmenī likviditātes rādītājs ir saimniecībās ar ekonomisko lielumu virs 50 tūkst. eiro. Grupā no 4 līdz 15 tūkst. eiro likviditātes koeficients samazinājies par 1,5 procentpunktiem, bet grupā no 15 līdz 25 tūkst. eiro pieaudzis par 2,1 procentpunktiem.

29. Saistību īpatsvars bilancē 2019. gadā vidēji saimniecībās ir 34,1 %, no tām īstermiņa saistības ir 11,6 %. Vismazākajās saimniecībās ar ekonomisko lielumu līdz 15 tūkst. eiro saistības ir tikai 8,4 %, bet īstermiņa saistības 2,6 % no bilances vērtības. Saistību īpatsvars pieaug līdz ar ekonomisko lielumu, un vislielāko saimniecību grupā ar ekonomisko lielumu virs 500 tūkst. eiro kopējās saistības sasniedz 49,8 % no bilances vērtības, bet īstermiņa saistības – 16,9 %. Salīdzinot ar 2018. gadu, saistību īpatsvars bilancē vidēji saimniecībās ir neliels palielinājums par 0,4 procentpunktiem, pieaugums no 0,9 līdz 1,1 kredītprocentiem 2019. gadā ir mazākajās saimniecībās ar ekonomisko lielumu līdz 25 tūkst. eiro un saimniecību grupā ar ekonomisko lielumu no 50 līdz 100 tūkst. eiro, pārējās ekonomisko lielumu grupās tas ir samazinājies.

30. Pēc specializācijas virziena 2019. gadā lielākais saistību īpatsvars bilancē ir dārzenkopības saimniecībās – 43,3 %, īstermiņa – 19,0 %, laukkopības saimniecībās – attiecīgi 37,5 % un 13,7 % un cūkkopības un putnkopības saimniecībās – 35,7% un 11,3 %.

31. Vidēji saimniecībās 2019. gadā neto ieguldījumu vērtība ir samazinājusies par 43 %, un visā 8 gadu periodā tā ir viena no zemākajām, vēl zemāka ir tikai 2014. gadā. Īpaši liels samazinājums ir grupās no 100 līdz 500 tūkst. eiro un virs 500 tūkst. eiro – par 61 % un 46 %, arī vismazākajās saimniecībās līdz 15 tūkst. eiro ir liels samazinājums – par 33 %.

32. Vislielākā neto ieguldījumu vērtība 2019. gadā ir cūkkopības un putnkopības specializācijas saimniecībās, tomēr šajā grupā vērojams arī viens no lielākajiem ieguldījuma vērtības samazinājumiem, vēl lielāks samazinājums ir dārzenkopības specializācijas saimniecībās, kur neto ieguldījumu vērtība ir negatīva. Negatīvs neto ieguldījumu vērtības rādītājs ir arī grupā pēc specializācijas virziena: jauktas lopkopības saimniecībās un jauktas specializācijas saimniecībās.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. Communities legislation in force. Commission of the European Communities:
Regulation (EC) No 1217/2009 setting up a network for the collection of accountancy data of the incomes and business operation of agricultural holdings in the European Community;
Commission implementing regulation (EU) 2015/220 laying down rules for the application of Council Regulation (EC) No 1217/2009 setting up a network for the collection of accountancy data on the incomes and business operation of agricultural holdings in the European Union;
Regulation (EC) No 868/2008 on farm return to be used for determining the incomes of agricultural holdings and analyzing the business operation of such holding;
Regulation (EU) No 1318/2013 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2013 amending Council Regulation (EC) No 1217/2009 setting up a network for the collection of accountancy data on the incomes and business operation of agricultural holdings in the European Community;
Commission Delegated Regulation (EU) No 1198/2014 of 1 August 2014 supplementing Council Regulation (EC) No 1217/2009 setting up a network for the collection of accountancy data on the incomes and business operation of agricultural holdings in the European Union;
Commission delegated regulation (EU) No 1198/2014 supplementing Council Regulation (EC) No 1217/2009 setting up a network for the collection of accountancy data on the incomes and business operation of agricultural holdings in the European Union.
2. Definition of Variables used in FADN standard results. Committee for Farm Accountancy Data network (FADN). RI/CC 1750 European Commission Directorate General for Agriculture and Rural Development 2018.
3. Farm Accounting Data Network An A to Z of methodology. Version 02/07/2018.
http://ec.europa.eu/agriculture/rica/pdf/site_en.pdf
4. Farm accountancy Data Network (FADN). Fields of Survey, Community Farm Typology, Stratification, Clustering and Weighting System. European Commission Directorate General for Agriculture. 1996.
5. Farm Return Data Definitions - Accounting year 2016. RI/CC 1680 Rev.6.0. Community Committee for Farm Accountancy Data Network, European Commission Directorate - General for Agriculture. 2020.
6. Valsts un ES atbalsts: <http://www.zm.gov.lv/?sadala=2>.
7. Lauku saimniecību struktūra un lauksaimniecības skaitīšanas. Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde. <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/lauksaimnieciba/lauksaimniecibas-skaitisana>
8. Statistical Regions for the Central European Countries. Statistical Office of the European Communities. Version 1. November, 1997.
9. Brown Ben. Practical Accounting for Farm and Rural Business. Ipswich UK, 1991.
10. Frey T. L., Behrens R. H. Lending to Agricultural Enterprises. American Bankers Association, Boston, 1981.
11. Olson K. D. Farm Management. Principles and Strategies. Iowa State Press, Iowa, 2004.
12. Penson J. B., Klinefelter D. A., Lins D. A. Farm Investment and Financial Analysis. Prentice-Hall, New Jersey, 1982.
13. The Farm Accountancy Data Network public database http://circa.europa.eu/Public/irc/agri/rica/library?l=/standard_results